

Možnosti rozvoje nadaného dítěte v mateřské škole

Karolína Janásková

Bakalářská práce
2025

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Karolína Janásková
Osobní číslo: H220362
Studijní program: B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy
Forma studia: Kombinovaná
Téma práce: Možnosti rozvoje nadaného dítěte v mateřské škole

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury z oblasti vzdělávání nadaných dětí v mateřské škole.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti rozvoje nadaného dítěte v mateřské škole.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu, stanovení výzkumného problému, výzkumných cílů a otázek.
Realizace kvalitativního výzkumu prostřednictvím metody hloubkového polostrukturovaného rozhovoru s učitelkami mateřských škol.
Analýza a interpretace dat, prezentace výsledků výzkumů s doporučením pro praxi mateřských škol.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Feuchter, M. D., & Preckel, F. (2022). Reducing boredom in gifted education—Evaluating the effects of full-time ability grouping. *Journal of Educational Psychology*, 114(6), 1477–1493. <https://doi.org/10.1037/edu0000694>
- Kwiatkowska, E. (2020). Gifted child in kindergarten – assessment pitfalls. *Forum Pedagogiczne*, 10(1), 1–14. <https://doi.org/10.21697/fp.2020.1.21>.
- Mudrák, J. (2015). *Nadané děti a jejich rozvoj*. Grada.
- Mustika Sa, A. ri, Rakimahwati, R., Suryana, D., Jamna, J., & Jasrial, J. (2024). Effectiveness of Seven Steps of Project based Learning (PJBL) in Kindergarten. *Educational Administration: Theory and Practice*, 30(4), 1–10. <https://doi.org/10.53555/kuey.v30i4.1835>
- Sokolová, H., Pokorná, A., & Fišerová, M. (2020). *Školní zralost a nadané dítě*. Raabe.
- Stehliková, M. (2018). *Nadané dítě: jak mu pomoci ke štěstí a úspěchu*. Grada.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Iva Žáková, Ph.D.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **8. ledna 2025**
Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2025**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PhDr. Mgr. Marcela Janíková, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 8. ledna 2025

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení bakalářské práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na bakalářské práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne

.....
podpis autora

ABSTRAKT

Bakalářská práce má teoreticko-empirický charakter. Cílem bakalářské práce je zjistit, jakým způsobem učitelky mateřských škol podporují nadané děti. Teoretická část se zabývá charakteristikou základních pojmů a vymezuje pedagogické přístupy a metody, které jsou využívány při práci s nadanými dětmi. Empirická část navazuje na teoretickou část kvalitativně orientovaným výzkumem, který byl realizován prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s učitelkami mateřských škol. Bylo zjištěno, že učitelky využívají různých metod a aktivit k rozvoji nadaného dítěte a snaží se úzce spolupracovat s odborníky a rodiči nadaného dítěte. Lze tedy říct, že zkušenosti participantek výzkumu byly ve většině případů kladné. V závěru práce byly skrze pět vzájemně provázaných kategorií představeny analyzovaná data s využitím techniky vyložení karet.

Klíčová slova: nadání, nadané dítě, speciální vzdělávací potřeby, individuální vzdělávací plán, pedagogicko-psychologická poradna

ABSTRACT

The bachelor thesis has a theoretical-empirical character. The aim of the bachelor thesis is to find out how kindergarten teachers support gifted children. The theoretical part deals with the characteristics of basic concepts and defines pedagogical approaches and methods that are used when working with gifted children. The empirical part follows the theoretical part with qualitative research, which was conducted through semi-structured interviews with kindergarten teachers. It was found that teachers use various methods and activities to develop the gifted child and try to work closely with professionals and parents of the gifted child. Thus, it can be said that the experiences of the research participants were positive in most cases. At the end of the paper, the analysed data were presented through five interrelated categories using the card laying technique.

Keywords: giftedness, gifted child, special educational needs, individual education plan, educational and psychological counselling centres

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Ivě Žákové , PhD. nejen za její odborné vedení, ale také za její ochotu a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Zároveň bych chtěla poděkovat učitelkám, které mi předaly nepostradatelné informace k mému výzkumu. Také děkuji svým přátelům, kolegyním a všem, kteří mě při studiu podporovali.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	13
I TEORETICKÁ ČÁST	14
1 CHARAKTERISTIKA NADANÉHO DÍTĚTE.....	15
1.1 DEFINICE NADÁNÍ.....	15
1.2 DRUHY A TYPY NADÁNÍ.....	16
2 NADANÉ DÍTĚ V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	18
2.1 PRAVIDLA A PRINCIPY PRÁCE S NADANÝMI DĚTMI	18
2.2 PEDAGOGICKÉ PŘÍSTUPY	18
2.3 DIDAKTICKÉ METODY	20
2.4 PROGRAMY PRO IDENTIFIKACI NADANÉHO DÍTĚTE NA ÚZEMÍ ČR.....	22
3 ROLE MATEŘSKÉ ŠKOLY ROLE V ROZVOJI NADANÉHO DÍTĚTE A JEHO PŘECHOD NA ZŠ.....	24
3.1 INDIVIDUALIZACE A DIFERENCIACE VÝUKY	24
3.1.1 Práce pedagoga s nadaným dítětem	25
3.2 HROMADNÁ A SKUPINOVÁ FORMA VÝUKY	25
3.2.1 Specifikace práce s nadaným dítětem	26
3.3 PRÁCE S NADANÝM DÍTĚTEM DLE IVP	27
3.4 PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ	27
3.5 PŘECHOD DÍTĚTE Z MŠ DO ZŠ	28
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	30
4 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	31
5 ZPRACOVÁNÍ A ANALÝZA DAT.....	33
6 INTERPRETACE A SHRUTÍ ZÍSKANÝCH DAT	34
6.1 NADÁNÍ PRO BUDOUCNOST	37
6.1.1 Oblast sociální a emoční	37
6.1.2 Oblast kognitivní	38
6.1.3 Oblast pohybová a tělesná.....	39
6.1.4 Oblast umění	40
6.2 ROZPOZNÁNÍ POTENCIÁLU	40
6.2.1 Identifikace nadaného dítěte	40
6.2.2 Obtížnost identifikace nadaného dítěte	41
6.3 HRAVĚ K NADÁNÍ.....	42
6.3.1 Oblast sociální a emoční	42
6.3.2 Oblast kognitivní	43
6.3.3 Oblast pohybová a tělesná.....	44
6.3.4 Oblast umění	45

6.4	CESTY K PODPOŘE DĚTSKÉHO NADÁNÍ	46
6.4.1	Neznalost programů pro podporu nadaných dětí	46
6.4.2	Znalost pouze diagnostických programů.....	46
6.5	ŠPIČKOVÉ VEDENÍ.....	47
6.5.1	Kladné zkušenosti.....	47
6.5.2	Záporné zkušenosti.....	47
7	DOPORUČENÍ PRO PRAXI V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH.....	48
	ZÁVĚR.....	50
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
	SEZNAM OBRÁZKŮ	55
	SEZNAM TABULEK.....	56
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	57
	SEZNAM PŘÍLOH.....	58

ÚVOD

Rozvoj nadaných dětí je jedním z klíčových aspektů výchovy a vzdělávání, který má zásadní vliv na jejich budoucí úspěch a osobní rozvoj. Mateřská škola jako první instituce formálního vzdělávání hraje v tomto procesu nezastupitelnou roli. Nadané děti již od útlého věku projevují specifické schopnosti a potřeby, které vyžadují individuální přístup a speciální pedagogické metody.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na možnosti rozvoje nadaných dětí v mateřské škole. Cílem práce je prozkoumat, jaké metody a strategie mohou pedagogové využívat k podpoře nadání u dětí předškolního věku, a jakým způsobem mohou mateřské školy vytvářet prostředí, které podporuje růst a rozvoj těchto dětí.

První část práce se věnuje teoretickému rámci problematiky nadání, definici nadaného dítěte a charakteristice jeho specifických potřeb. Dále se zaměřuje na současné přístupy a metody pedagogické praxe v kontextu předškolního vzdělávání.

V druhé části práce je představena analýza konkrétních rozhovorů s učitelkami mateřských škol, se setkaly s nadaným dítětem v průběhu své praxe. Na základě těchto vyhodnocených rozhovorech jsou sestaveny aktivity, které by měly rozvíjet nadané dítě v daných oblastech. Následně byly doporučeny pro pedagogickou praxi a také všem pedagogickým pracovníkům v mateřských školách.

Závěrečná část práce pak shrnuje získané poznatky a nabízí návrhy na další směřování a rozvoj v oblasti péče o nadané děti v mateřských školách. Práce má za cíl přispět k lepšímu porozumění potřebám nadaných dětí a inspirovat pedagogy k vytváření podmínek, které umožní těmto dětem naplno rozvinout jejich potenciál.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 CHARAKTERISTIKA NADANÉHO DÍTĚTE

Identifikace nadaného dítěte představuje značnou výzvu. Děti se neustále mění v sociální komunikaci, mluvení, poznávání a emocionálním vývoji. Proces identifikace musí zohledňovat také fyzické změny a jejich vliv na vývoj dítěte (Kwiatkowska, 2020).

Nadaného žáka či dítě můžeme zařadit do skupiny dětí, které mají výrazně vyšší inteligenci, která se kvalitativně liší od zbytku populace. S tímto tvrzením úzce souvisí způsob jejich myšlení, vnímání, cítění a také chování. Tyto děti mají velmi výrazný potenciál v jedné nebo více oblastech.

Dítě v předškolním věku si ještě není vědomo toho, že vykazuje charakteristiku nadaných jedinců a proto, v některých případech, mohou trpět nepochopením, odsuzováním nebo sociální izolovaností (Stehlíková, 2018).

1.1 Definice nadání

Nadání představuje souhrn schopností, které umožňují jednotlivci vykonávat určité činnosti výrazně nadprůměrně v porovnání s ostatními lidmi v jeho okolí. Tento jev se vyskytuje v každé věkové skupině, avšak u malých dětí je zvláště důležité nadání včas rozpoznat a dále podporovat. Nadání je také často vnímáno jako přirozený dar, který jedinci umožňuje dosahovat výkonů, které převyšují většinu ostatních, aniž by to vyžadovalo mimořádné úsilí. Tento dar umožňuje nadanému člověku vynikat ve specifických oblastech díky jeho výjimečným schopnostem (Havingerová, 2011).

Nadané děti bývají zpravidla více otevřené novým zkušenostem, jsou zvědavější v oblastech, co se děje kolem nich, vyhledávají detailní informace a důkladně zkoumají témata, která je zajímají (Kwiatkowska, 2020).

Neexistuje jediná univerzální definice nadaného dítěte, protože se každé dítě vyvíjí odlišně. (Chovancová, 2018).

Obecně se jedná o dítě, které je mimořádně zvědavé a má zájem o mnoho různých věcí, i když tyto zájmy mohou být někdy v rozporu s jeho věkovým vývojem. Často je patrný rozdíl mezi jeho kognitivními a socio-emočními vlastnostmi. Existuje mnoho typů nadaných dětí. Některé mohou excelovat v jedné specifické oblasti, například ve vizuálně-prostorovém vnímání, zatímco mohou mít obtíže například v jazycích. Jiné děti mohou vynikat ve všech oblastech (Chovancová, 2018).

Projevy nadání se liší v závislosti na věku. Například děti, které začnou číst velmi brzy, mohou být rozpoznány podle toho, že již ve dvou letech znají písmena a ve čtyřech letech plynule čtou. Tyto děti mají obvykle zájem o široké spektrum věcí a rády čtou například encyklopedie. Jejich vývoj je často velmi rychlý a rodiče si toho snadno všimnou. Další skupinu tvoří děti, které jsou intenzivně zaujaty jedním konkrétním tématem a zkoumají ho do hloubky, zatímco jejich vrstevníci se spokojí s povrchními informacemi. Tyto děti mohou konstruovat různé modely nebo mají vynikající paměť a snadno se učí cizí jazyky (Chovancová, 2018).

Podle definice od Cihelkové (2017) je nadání chápáno jako rozumový potenciál člověka, což zahrnuje jeho inteligenci a schopnost učit se, poznávat, řešit problémy a přizpůsobovat se. Dále autorka uvádí klasifikaci nadání podle IQ žáků, která rozlišuje různé úrovně nadání:

- *Mírné nadání*: IQ nad 120
- *Střední nadání*: IQ nad 130
- *Vysoké nadání*: IQ nad 145
- *Výjimečné nadání*: IQ nad 155
- *Extrémní nadání*: IQ nad 164

1.2 Druhy a typy nadání

Pojem „nadání“ zahrnuje široké spektrum schopností a výkonů jednotlivce. Proto odborníci rozlišují různé typy nadání. Dnes existuje mnoho různých klasifikací nadání, které se snaží tyto rozdílné schopnosti přesněji popsat a kategorizovat.

Nadání představuje sadu schopností, které umožňují dosahovat výkonů nad průměrem běžné populace. U žáků může se nadání představovat buď jednostranně v jedné oblasti, nebo současně v různých oblastech najednou (Bittmannová, 2019).

Než tedy začneme vůbec přemýšlet nad tím, o jaký druh nadání se jedná, musíme nejdříve zjistit, zda je dítě nadané nebo není.

Dle Hříbkové (2009) lze nadání rozdělit na horizontální a vertikální. Horizontální rozdělení nadání se vztahuje k různým oblastem, ve kterých se nadanost projevuje, jako je například hudba, výtvarné umění, matematika, jazyky nebo sport. Vertikální rozdělení nadání se zaměřuje na stupeň, v němž se nadání aktualizuje. Tento stupeň může být potenciální, tedy schopnost, která zatím není rozvinutá, ale může se projevit za příznivých

podmínek, latentní, což označuje schopnosti s potenciálem realizace v budoucnu, nebo aktuální, tedy již projevené a viditelné výkony v současnosti.

Renzulli a Reisová (2008) rozlišují dva druhy nadání. Prvním z nich je školní nadání, které se vztahuje k typu schopností snadno měřitelných klasickými inteligenčními testy nebo testy zaměřenými na rozumové dovednosti. Tyto schopnosti jsou zvláště ceněny ve školním prostředí, které klade důraz na tradiční vzdělávací metody. Druhým typem je kreativně-produktivní nadání, které naopak neklade důraz na hodnoty IQ ani na výsledky standardizovaných testů. Tento druh nadání umožňuje jedinci hloubkově zkoumat problémy a zabývat se jimi bez spoléhání na tradiční způsoby měření inteligence.

Jurášková (2006) rozděluje nadání do několika širokých skupin. Akademické nadání zahrnuje nadprůměrné schopnosti v konkrétních oblastech nebo oblastech znalostí. Intelktové nadání se zaměřuje na nadprůměrné schopnosti v různých oblastech intelektuálních dovedností. Kreativní nadání představuje nadprůměrné schopnosti v oblasti tvůrčího myšlení a řešení problémů. Umělecké nadání se projevuje velmi nadprůměrnými schopnostmi ve výtvarném nebo hudebním umění. Poslední skupinou je vůdcovské nadání, které zahrnuje nadprůměrné schopnosti v oblasti vedení a organizace.

2 NADANÉ DÍTĚ V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Každý žák potřebuje podpůrné a efektivní prostředí pro učení, které je v současné době chápáno jako komplexní a stimulující sociální prostředí zahrnující rodinu, školu a mimoškolní aktivity, ve kterém děti a adolescenti vyrůstají (Staňková, 2022).

2.1 Pravidla a principy práce s nadanými dětmi

Nadané děti jsou zařazovány mezi děti se speciálními vzdělávacími potřebami, což vyžaduje, aby měly zajištěny vhodné podmínky pro rozvoj svých schopností. Pro efektivní podporu jejich nadání je zásadní nabízet jim rozmanité příležitosti, které přispějí k jejich individuálnímu rozvoji, a zároveň respektovat jejich jedinečný potenciál. Intelektově nadané děti se přitom vyznačují výrazným vývojovým náskokem v jedné nebo více oblastech, odlišným pracovním tempem, specifickou kvalitou svých výkonů a širšími i hlubšími zájmy ve srovnání s ostatními dětmi (Laznibatová, 2007).

Pro úspěšnou a efektivní práci s nadanými dětmi je důležité zaměřit se na komunikaci a dodržovat určité principy a pravidla. Klíčová je interakce mezi učitelem a dítětem, vzájemná důvěra a úcta. Je třeba rozvíjet silné stránky dítěte a zároveň posilovat ty slabší. Vedle rozvoje nadání je také důležité rozvíjet emoční a sociální aspekty dítěte. Dítě musí mít pocit, že jeho nadání je ceněné. Komunikace s ním by neměla být autoritativní, není vhodné ho do činností nutit, a je důležité mu naslouchat (Fořtík a Fořtíková, 2007).

Důležitými kroky pro efektivní vedení výuky nadaných žáků je nezaměnění schopností dítěte a dovednostmi. Nadaní žáci mohou mít vysoké schopnosti, ale v častých případech se můžeme setkat s tím, že tito žáci postrádají dovednosti, které jsou potřebné k dokončení samostatného úkolu nebo zadaného projektu (například nemusí vědět, jak rozpoznat vhodné informace). Dále je důležité, aby se učitel dokázal přizpůsobit dětem a měl znalosti o daném tématu, ale naopak věřil ve schopnostech žáka a byl mu při cestě k dosažení cíle vzorem a jeho pílí při plnění úkolu náležitě ocenit a dítě tak motivovat (Johnsen a Goree, 2021).

2.2 Pedagogické přístupy

Pedagogové hrají klíčovou roli při identifikaci a vzdělávání nadaných dětí. Jsou odborníky, kteří zasahují ve prospěch dětí a fungují jako spojovací článek mezi dětmi, jejich rodiči, mateřskou školou, rodinou a komunitou. Disponují metodickými a pedagogickými nástroji, které pomáhají nadaným dětem integrovat se do společnosti. Využívají nejvhodnější strategie výchovného působení, jež podporují a rozvíjejí přirozený potenciál

dítěte. Práce s nadanými dětmi představuje výzvu a velkou morální a sociální odpovědnost pro učitele, neboť nadané děti jsou přínosem pro společnost a motorem pokroku lidstva, což zdůrazňuje význam jejich účasti v mateřské škole. Pedagogové jsou schopni využívat metody diferenciací a individualizovat vzdělávací cestu každého dítěte (Kelemen, 2020).

Obohacující přístup znamená rozšiřování učiva nad rámec běžného kurikula. Nadaný žák pracuje se svými vrstevníky, ale místo probírání učiva jiného ročníku se zapojuje do složitějších aktivit (vertikální rozšíření). Tento přístup rozvíjí tvořivé myšlení, samostatnost, schopnost řešit problémy, iniciativu a sebekontrolu. Obohacující aktivity mohou být součástí individuálního vzdělávacího plánu (IVP) a měly by být založeny na úlohách vyšší úrovně než ty, které řeší ostatní žáci. Důležité je, aby nadaní žáci nevnímali tyto úlohy jako dodatečnou práci, kterou musí plnit, pokud dokončí úkoly dříve než ostatní (horizontální rozšíření), neboť by mohli tento přístup vnímat jako „trest“ za svou rychlost (Mudrák, 2015). Tato metoda nezrychluje vývoj dítěte, ale obohacuje, rozšiřuje a prohlubuje jeho vědomosti. Je vhodná zejména pro předškolní děti, kterým umožňuje navštěvovat běžnou třídu mateřské školy, kde jsou obklopeny vrstevníky a jejich vzdělávání probíhá dle individuálního vzdělávacího plánu (Málková, 2009). Další, akcelerační přístup je metodou urychlování vzdělávacího procesu. V mateřské škole se uplatňuje tak, že umožňuje dětem nastoupit do základní školy o rok dříve, pokud vykazují dostatečnou fyzickou, psychickou a sociální zralost. V České republice se tento přístup týká dětí, které začínají docházet do základní školy před dosažením šesti let věku. Proces vyžaduje žádost rodičů, doporučení z pedagogicko-psychologické poradny a posouzení dětského lékaře. Součástí žádosti je i doporučení učitele z mateřské školy. Tato metoda klade menší důraz na činnosti, které dítě již zvládá, a zaměřuje se spíše na nové učení, čímž dítě vstupuje do kolektivu odpovídajícího jeho vývojovému stupni. To mu pomáhá cítit se uznávané za své nadání. Na druhou stranu je tato metoda nevhodná, pokud je akcelerace výsledkem tlaku učitelů nebo rodičů. V takovém případě může dítě pociťovat stres, frustraci a v některých případech i vyhoření (Fořtík a Fořtíková, 2007). Další a zároveň poslední přístup je grouping, jedná se o metodu, jejímž cílem je seskupit nadané děti podle typu jejich nadání a zajistit jejich integraci. Tyto skupiny mají rozšířenou výuku některých předmětů nebo docházejí na určité předměty do vyšších ročníků. Jedná se o formu kooperativního vyučování, kde dochází ke spolupráci mezi učitelem a dítětem, učitelem a skupinou dětí i mezi samotnými dětmi. Klade se důraz na prožitkovost, aktivitu a tvořivost (Fořtík a Fořtíková, 2007). Rozdělení do skupin podle

schopností poskytuje nadaným žákům prostředí pro pokročilé učení a chrání je před dlouhodobým nárůstem studijní nudy (Feuchter & Preckel, 2022).

2.3 Didaktické metody

Aby byly stimuly pro rozvoj nadání dítěte efektivní, je třeba upravit nejen obsah, ale i proces výuky. Tyto úpravy by měly zohledňovat schopnosti a zájmy nadaných žáků a jejich pokročilý vývoj. V praxi to znamená zařazení vyučovacích metod, které vyžadují zapojení vyšší úrovně myšlení. Tyto metody by měly taktéž podporovat samostatnost, kritické myšlení a vlastní objevování pravidel. Obecně potřebují nadaní žáci výuku s vyšší náročností, kde mohou pracovat rychle a nezávisle (Klimecká, 2006).

Jurášková (2006) doporučuje úpravu učebního procesu s ohledem na specifické potřeby žáků, přičemž klade důraz na tři hlavní oblasti. První z nich je tempo, které by se mělo měnit podle obtížnosti výuky a zohledňovat rychlost, s jakou žáci získávají, zkoumají a zpracovávají informace. Druhou oblastí je zkoumání, které zahrnuje potřebu pozorování, zkoumání a indukce, jež vedou k objevování nových myšlenek a principů. Třetí doporučenou oblastí je myšlení, které by se mělo zaměřit na rozvoj vyšších úrovní myšlení, aplikaci získaných poznatků do nových situací a podporu originality myšlenek a argumentace. Učitel tedy musí být schopen správně reflektovat potřeby žáků a zvolit vhodné učební metody, které podporují jejich rozvoj. Metody zaměřené na rozvoj nadání zároveň obohacují učivo, což vyžaduje pestré didaktické zpracování a výběr aktivizujících výukových metod. Tímto způsobem lze efektivně podpořit nadané žáky a přizpůsobit výuku jejich individuálním schopnostem a potřebám.

Aktivizační neboli aktivizující metody jsou výukové přístupy, které kladou důraz na aktivní účast žáků ve výuce a jejich zapojení do různých aktivit, přičemž propojují školu s reálným životem. Tyto metody jsou prospěšné zejména pro rozvoj osobnosti žáka, zaměřují se na jeho samostatnost, zodpovědnost a kreativitu. Respektují individuální učební styl, zájmy a kognitivní úroveň každého žáka, a především umožňují jeho aktivní seberealizaci. Díky těmto metodám je škola pro žáky zajímavější, protože se více soustředí na proces učení a svou aktivní účast, než na pasivní přijímání učiva (Maňák a Švec, 2003). Vycházejí z konstruktivistických didaktických přístupů a zdůrazňují různorodé učební aktivity žáků a účastníků vzdělávání. Jde především o využití možností podporujících aktivní výuku a rozvoj klíčových kompetencí (Pecina & Marinič, 2021). Tyto metody jsou obvykle založeny na řešení problémových úloh a slouží k aktivizaci žáka. Jestliže je ve vhodné chvíli a správně

použita jakákoli didaktická metoda, může se jednat o metodu aktivizující, jelikož může přispívat k aktivizaci učební činnosti dítěte (Zormanová, 2012).

Mezi aktivizační metody můžeme zařadit diskusní metody (dialogické metody), které jsou založeny na vzájemné komunikaci mezi pedagogem a žákem, kdy dochází k oboustranné výměně názorů. Diskusní metoda je vhodná v případě, že se ve skupině vyskytuje více účastníků a více názorů, tudíž se mohou objevovat nové poznatky, které mohou mít potenciál dítě rozvíjet (Petty, 2013). Dále se může jednat o heuristické metody, které dětem pomáhají s pomocí pedagoga hledat a objevovat nové poznatky. Tento cyklus zahrnuje identifikaci možných problémů. Pedagog pouze řídí proces pomocí otázek a instrukcí, čímž dětem umožňuje aktivně a samostatně pracovat. Do skupiny aktivizačních metod můžeme taktéž zařadit metody situační a inscenační. Metoda situační neboli případová se zaměřuje na řešení konkrétních reálných situací, kdy dítě je schopno situaci analyzovat a následně navrhnout řešení, což vede k rozvoji rozhodovacího a analytického myšlení (Kotrba & Lacina, 2011). Při aplikaci inscenační metody jde především o to, aby dítě ztvárnilo určitou osobu a činnost, jelikož tato metoda podporuje sociální a osobnostní rozvoj dítěte a také pomáhá dětem prožívat a řešit modelové (problémové) situace (Šimoník, 2005). Dále se může jednat o didaktické hry, které jsou aktivizující metoda využívaná zejména při opakování učiva. Tyto hry jsou mezi žáky velmi populární, protože podporují jejich vyšší rozumové schopnosti a kreativitu. Kromě toho mohou pomáhat i při řešení sociálně emocionálních problémů. Mezi vhodné didaktické hry patří rébusy, hádanky, šifrované texty, přesmyčky, hlavolamy, křížovky, deskové hry a další (Červenková, 2013). Mezi metody, které aktivizují žáky tedy řadíme didaktické hry a metody založené na problémovém učení. Dále zde můžeme zařadit také badatelskou a projektovou výuku (Chmelová, Ryplová & Vácha, 2019).

Kreativita je často spojována s uměním a hrou, ale děti projevují své schopnosti tvořivého myšlení i v běžných situacích. Aby se podpořil rozvoj tvořivosti a tvořivého myšlení, je důležité začlenit tvořivost do vzdělávacích plánů a celodenního programu. Děti využívají a rozvíjejí svůj tvůrčí potenciál nejčastěji prostřednictvím hry, která je nedílnou součástí jejich každodenního života (Nikkola et al., 2022). V raném dětství je přirozený potenciál dětí pro kreativní myšlení považován za větší než v pozdějším školním věku (Ershadi a Winner, 2020). **Kritické myšlení** je nástrojem, který dětem pomáhá porozumět učivu, odhalovat vztahy mezi jednotlivými jevy a pochopit látku do hloubky. Jednou z účinných metod kritického myšlení je například myšlenkové mapování. Použití myšlenkové

mapy ještě před důkladným prostudováním tématu významně stimuluje žákovu myšlení (Zormanová, 2012). Myšlenková mapa může být také využita v reflexní fázi, kde slouží k shrnutí učiva nebo k vizualizaci nových znalostí (Petty, 2013). Výukové moduly založené na myšlenkových mapách mohou pomoci žákům zvýšit jejich motivaci, zvědavost a zájem. Dle novodobých studií můžeme potvrdit, že myšlenkové mapy pozitivně ovlivňují myšlení a výsledky (Silaban & Manalu, 2024).

2.4 Programy pro identifikaci nadaného dítěte na území ČR

Identifikace nadaného žáka může probíhat různými způsoby. Mezi tyto metody patří zejména pozorování žáka, což je doporučováno u předškolních dětí. Dalšími nástroji jsou dotazníky, které pomáhají posoudit projevy dítěte, vytváření portfolia, použití inspirativních úloh, analýza studijních výsledků, sebehodnocení žáka či jeho zapojení do různých olympiád a soutěží. Všechny tyto metody přispívají k lepšímu pochopení nadání dítěte a jeho individuálních schopností (Čavojská et al., 2010).

Metoda NOMI patří mezi diagnostické nástroje určené k identifikaci nadaných dětí v předškolním věku. Jedná se o osvědčenou screeningovou metodu, která je využitelná i v mateřských školách a pomáhá potvrdit přítomnost nadání. Součástí této metody je posuzovací škála, kterou vyvinula L. Hříbková. NOMI je určena pedagogům mateřských škol a zaměřuje se na identifikaci nadání v jedné nebo více oblastech. Obsahuje osm úkolů zaměřených na různé způsoby řešení problémů typických pro mimořádně nadané děti. Hodnotí především kreativitu a originalitu myšlení, což jsou charakteristické znaky výjimečného nadání u dětí. Mezi oblasti, které NOMI pokrývá, patří matematické dovednosti, analogické myšlení, kreativita a originalita, schopnost sebehodnocení, kreslení, kombinatorní a logické schopnosti, praktický úsudek, slovní zásoba a tvořivost, schopnost kategorizace na základě abstrakce a také paměť a pozornost.

Metoda NOMI je rozdělena do tří hlavních skupin, které hodnotí různé schopnosti a projevy nadání. Skupina A se zaměřuje na intelektové schopnosti, jako jsou verbální dovednosti, abstraktní myšlení, schopnost řešit problémy a paměť. Skupina B hodnotí tvořivost, alternativní myšlení a originalitu u několika specifických úkolů. Skupina C zahrnuje další schopnosti a projevy typické pro mimořádně nadané děti, například široký rozsah vědomostí, schopnost aplikovat naučené informace v různých situacích, jasné vyjadřování potřeb, citlivost k estetickým vlastnostem věcí a schopnost předvídat

potenciální problémy při činnostech (Zapojme všechny: Národní pedagogický institut ČR, 2020).

Dalším diagnostickým nástrojem používaným k posouzení intelektuálních a vývojových schopností dětí ve věku 5–10 let je test **IDS** (Intelligenční a vývojová škála pro děti ve věku 5–10 let). Tento test se zaměřuje na hodnocení nejen intelektuálních schopností, ale také emoční inteligence, kognitivních dovedností a celkového vývoje dítěte. IDS nachází využití v různých oblastech, jako je vývojová a pedagogická psychologie, výchovné a rodinné poradenství či dětská klinická psychologie.

Česká verze testu IDS obsahuje 21 subtestů pokrývajících široké spektrum oblastí, mezi které patří kognitivní předpoklady, motorické dovednosti, sociálně-emoční kompetence, matematické a jazykové schopnosti a výkonová motivace. Tento komplexní přístup umožňuje detailní posouzení různých aspektů rozvoje dítěte (Krejčířová et al., 2013). Vyhledávání nadaných dětí a jejich posuzování probíhá především pomocí speciálně navržených diagnostických nástrojů. V České republice se nejčastěji používají metody měření inteligence, které bývají doplněny o hodnocení tvořivosti, analýzu osobnosti a další diagnostické přístupy (Havigerová, 2013).

3 ROLE MATEŘSKÉ ŠKOLY ROLE V ROZVOJI NADANÉHO DÍTĚTE A JEHO PŘECHOD NA ZŠ

Z pohledu vedení mateřské školy může být podpora nadaných dětí začleněna do autoevaluačního plánu školy. Ředitel školy může nastavit jasná pravidla, která přispívají k spokojenosti dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a nadaných dětí, čímž se zajišťuje dobré sociální klima školky. K tomu mohou přispět etická a profesní pravidla pedagogů, efektivní komunikace s rodiči, úprava režimu třídy podle potřeb dětí, změny v organizaci denního programu nebo prostředí mateřské školy, přizpůsobení stravování, odpoledního odpočinku a pohybu na čerstvém vzduchu. Dále je důležité zařazování vhodných metod a forem pedagogické práce, jako je kooperativní a prožitkové učení, tvořivá hra nebo projektové učení.

Vedení školy by mělo považovat podporu nadaných dětí za prioritu, nastavit účinné mechanismy a systém kontroly a komunikovat tyto zásady se všemi pedagogy. Vzájemným vyjasňováním postojů, poskytováním zpětné vazby, získáváním informací a sdílením zkušeností jednotlivých pedagogů s prací s nadanými dětmi může škola vytvořit velmi efektivní systém podpory. Je také velmi žádoucí propojit předškolní a následné vzdělávání nadaných dětí, tedy zajistit kvalitní spolupráci se základní školou, kam dítě po ukončení docházky do mateřské školy přechází (Sokolová et al., 2020).

3.1 Individualizace a diferenciací výuky

Individualizace je často mylně zaměňována s individuální výukou, která probíhá mezi učitelem a jedním žákem. Ve skutečnosti se jedná o přístup, který podporuje společné vzdělávání dětí s různou úrovní schopností. Tento přístup zahrnuje respektování rozdílů mezi dětmi a reagování na ně při plánování, realizaci a hodnocení výchovně vzdělávací práce (Kargerová & Maňourová, 2013).

Jde tedy o způsob diferenciací vzdělávání, kdy třídy dětí zůstávají jako základní sociální jednotky a dochází pouze k vnitřnímu rozlišení. To zahrnuje přizpůsobení obsahu, metod a respektování individuálních zvláštností dětí (Průcha et al., 2013).

Individualizace úzce souvisí s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (RVP PV), který ji zmiňuje jako metodu podporující svobodný rozvoj dítěte a respektující jeho zájmy a potřeby. RVP PV zdůrazňuje individuální přístup učitele ke každému dítěti. RVP PV stanovuje, že učitelé mateřských škol musí analyzovat individuální

potřeby dětí, realizovat individuální činnosti a hodnotit jejich pokroky. Součástí individualizace je i individuální vzdělávací plán (IVP), který je vypracován školou na základě doporučení poradenského zařízení jako podpůrné opatření pro dítě od druhého stupně podpory. Tento plán vychází ze školního vzdělávacího plánu dané mateřské školy a je závazným dokumentem (RVP PV, 2021).

3.1.1 Práce pedagoga s nadaným dítětem

Nadané dítě potřebuje především individuální přístup, který zohledňuje jeho specifické schopnosti, zájmy a potřeby. Je důležité tyto přednosti nejen rozvíjet, ale také je využít ve prospěch celého kolektivu, aniž by se dítě cítilo izolované. Nezkušení učitelé někdy chybují tím, že nadané dítě vnímají buď jako pomocníka ve výuce, což ho může oddělit od vrstevníků, nebo mu naopak nevěnují dostatečnou pozornost a nechávají ho, aby se samo zabývalo svými zájmy.

Ideální je vytvořit takové podmínky, které dítě motivují ke spolupráci s ostatními, a zároveň mu poskytnout dostatek prostoru k činnostem odpovídajícím jeho úrovni. Učitelé, kteří umí výuku přizpůsobit individuálním potřebám žáků – tedy diferencovat a individualizovat výuku, zvládnou práci s nadanými dětmi snáze než ti, kteří lpí na jednotném, frontálním způsobu výuky. Přístup k nadaným žákům tak vždy závisí na osobnosti učitele a jeho ochotě věnovat jim potřebnou péči (Fořtík a Fořtíková, 2007).

3.2 Hromadná a skupinová forma výuky

Hromadná forma výuky je nejčastěji využívaným přístupem ve školách. Děti ve třídě jsou stejného věku, učí se stejnou látku, plní stejné úkoly a mají stejné podmínky. Tento přístup však jen málo podporuje samostatnost, tvořivost a aktivitu dětí. Učitelé často vnímají třídu jako celek, což vede k přehlížení individuálních rozdílů, schopností, potřeb a zájmů jednotlivých dětí. Pro rozvoj nadání není tento přístup vhodný, ale může být přínosný například při exkurzích, návštěvách divadel nebo koncertů, kde jde o rozšíření obzorů a vytvoření podnětu k řešení aktuálních problémů. V mateřských školách lze hromadnou formu práce kombinovat s individuálním přístupem, pokud je ve třídě přítomen druhý pedagog (Pešatová & Tomická, 2007).

Skupinová forma výuky se liší v tom, že žáci jsou seskupováni podle jejich podobných zájmů, zaměření nebo úrovně rozvoje schopností, aniž by se bral ohled na jejich věk nebo ročník (Laznibatová, 2007). Tento přístup má za cíl uspokojit poznávací a sociální potřeby

žáků. Jednou z výhod je možnost realizace přímo během výuky, kde může být obsah předmětu rozdělen na dvě úrovně obtížnosti (Hříbková, 2009).

Hlavním záměrem skupinové metody je aktivní zapojení dětí do společné činnosti na jednom úkolu. Děti pracují v malých skupinách (ideálně 3-5 členů), kde aplikují své již získané dovednosti a znalosti, sdílejí své názory, zkušenosti a příběhy. Učitel v této metodě funguje jako poradce a facilitátor, pomáhá s organizací a dohlíží na činnosti. Skupiny mohou být buď homogenní, nebo heterogenní. Homogenní skupiny mají výhodu v tom, že úkol je přiměřený schopnostem všech členů. Slabší děti mohou úkol splnit, zatímco nadanější se mohou více rozvíjet hledáním náročnějších řešení. V heterogenních skupinách je výhodou vzájemná spolupráce a pomoc. Nadanější žáci mohou pomoci těm slabším, vysvětlit jim úkol a pomoci jim najít řešení. Avšak existuje riziko, že méně nadané děti se spoléhají na ty nadanější, kteří úkol vyřeší sami (Sitná, 2013).

3.2.1 Specifikace práce s nadaným dítětem

Skupinová práce s sebou může nést určitá rizika, zejména pokud je nadaný žák zařazen do týmu s běžnými spolužáky. V takovém případě často nedochází k rozvoji žádného z nich – nadaný žák není dostatečně motivován k lepším výkonům, může mu chybět trpělivost při spolupráci s ostatními a rozdílné myšlenkové pochody mohou vést k neefektivní spolupráci. Naopak běžní žáci mohou vnímat takovou situaci negativně, protože nadané dítě pracuje jiným tempem a může neúmyslně snižovat jejich sebevědomí svou kritikou či rychlým chápáním látky.

Z tohoto důvodu je důležité, aby učitelé obměňovali složení skupin. Někdy je vhodné vytvořit homogenní týmy složené pouze z nadaných žáků, kde mohou společně pracovat na náročnějších úkolech a dosahovat vysoké úrovně výsledků. Jindy je naopak přínosné pracovat v heterogenních skupinách, které podporují socializaci a vzájemné učení. Aby se předešlo možným konfliktům, může pedagog předem rozdělit role a úkoly tak, aby každý člen měl jasně vymezenou práci. Pro nadané žáky je vhodné připravit náročnější úkoly, které je dostatečně motivují.

Jedním z efektivních přístupů je metoda expertních skupin. Učitel nejprve rozdělí žáky do smíšených týmů po třech až pěti členech a každá skupina dostane materiály různé úrovně obtížnosti. Každý žák si poté vybere úkol odpovídající jeho schopnostem a společně s dalšími, kteří si zvolili stejný materiál, vytvoří dočasnou expertní skupinu. V této nové skupině pracují na řešení úkolu a po jeho dokončení se vrací do svých původních týmů,

kde ostatním prezentují výsledky své práce. Tento přístup umožňuje individualizaci výuky, podporuje spolupráci i rozvoj komunikačních dovedností u všech žáků (Klimecká, 2010).

3.3 Práce s nadaným dítětem dle IVP

Individuální vzdělávací plán (IVP) je nástrojem pro integraci dětí do vzdělávacího procesu, který vyžaduje úzkou spolupráci mezi pedagogy, rodiči, školním vedením, samotným dítětem a pracovníkem z pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra. Nadané děti vyžadují stimulaci prostřednictvím zajímavých a náročných úkolů, což vyžaduje přehodnocení obsahu výuky. Individuální vzdělávací plán přináší dítěti několik výhod, individuální vzdělávací plán umožňuje dítěti pracovat dle jeho individuálních potřeb, schopností a tempa (redukce stresu z porovnání se s vrstevníky), pomáhá dítěti lépe využívat své přirozené schopnosti a má motivující charakter, což je pro děti předškolního věku základním pilířem ve vzdělávání. Z hlediska profesní činnosti učitele je IVP také přínosné, jelikož je učiteli umožněno pracovat s dítětem na jeho dosažené úrovni (Zelinková, 2011).

Učitelé by měli být schopni přizpůsobit se individuálním vzdělávacím potřebám nadaných žáků, například poskytováním prohloubeného obsahu (enrichment), respektováním jejich preferovaných stylů učení a umožněním účasti na odborných exkurzích a stážích (Kadrnožková & Bezačinská, 2023).

3.4 Projektové vyučování

Součástí vzdělávání rozumově nadaných dětí je projektové vyučování, které se zaměřuje na prozkoumání tradičních i netradičních témat do hloubky. Tato metoda umožňuje dětem aktivně přijímat nové znalosti, rozvíjet myšlení a nacházet nová řešení problémů. Projektová výuka je významnou metodou ve vzdělávání těchto dětí, podporuje tvůrčí myšlení a poskytuje prostor pro samostatnou práci. Děti se učí identifikovat problémy, diskutovat o nich, obhajovat své názory a řešit překážky, které při tomto procesu objeví. Projektové vyučování tak poskytuje dětem široký prostor pro rozvoj všech důležitých dovedností v rámci předškolního vzdělávání (Dudžíková, 2011).

Projektové vyučování je často popsáno jako aktivní přístup zaměřený na studenty, který podněcuje spolupráci ve skupinách a řešení skutečných otázek nebo problémů z reálného světa. Zároveň tato metoda podporuje rozvoj dovedností vyššího řádu myšlení, přičemž učitelé fungují jako facilitátoři učení (Ferrero et al., 2021).

Modely projektové výuky mohou přispět ke kognitivnímu rozvoji žáků a podporovat jejich schopnost řešit problémy. Projektově orientované výukové modely jsou známé tím, že podněcují studenty k aktivní kreativitě během učení (Mustika Sa et al., 2024).

3.5 Přechod dítěte z MŠ do ZŠ

Přechod dítěte na vyšší stupeň vzdělávání představuje důležitou událost v jeho životě, která si zaslouží velkou pozornost odborníků. U všech dětí, bez ohledu na jejich nadání, se hodnotí tzv. školní zralost, tedy připravenost k zahájení školní docházky. Tato připravenost zahrnuje fyzický, intelektuální a sociální vývoj na takové úrovni, která umožní dítěti zvládat školní nároky. Nadání dítěte však automaticky neznamená, že bude lépe nebo rychleji připraveno na vstup do školy. I u rozumově nadaných dětí mohou nastat situace, které vedou odborníky k doporučení odložení školní docházky, podobně jako u ostatních dětí. Pro zjištění školní zralosti odborníci používají různé diagnostické metody, které posuzují dovednosti potřebné k úspěšnému zvládnutí požadavků spojených s nástupem do školy (Sokolová et al., 2020).

Zajištění plynulého přechodu dítěte z mateřské školy do základní školy je klíčovým aspektem vzdělávacího procesu, a to jak u dětí běžného vývoje, tak u dětí nadaných. Rozhodnutí o zahájení školní docházky by mělo vycházet z pečlivé diagnostiky a důkladného poznání individuálních potřeb dítěte. Na tomto rozhodnutí by se měli podílet rodiče, učitelé z mateřské školy a odborníci, například psychologové nebo speciální pedagogové ze školského poradenského zařízení. Nadané děti mají stejné možnosti nástupu do školy jako ostatní – mohou být předčasně zaškoleny, nastoupit v běžném termínu nebo mít odklad školní docházky. Správné načasování nástupu do školy je však u těchto dětí obzvláště důležité, protože ovlivňuje jejich studijní úspěchy, vztah ke škole i celkový průběh vzdělávací dráhy (Sokolová et al., 2020).

Při rozhodování o nástupu nadaného dítěte do základní školy je třeba zohlednit několik vzájemně propojených faktorů, které se odvíjejí od individuálních potřeb dítěte. Mezi klíčové faktory patří intelektuální stimulace, motivace k učení, sociální a emoční vývoj a postoj rodiny. Nadané děti často potřebují větší intelektuální výzvy, než jaké jim nabízí běžné prostředí mateřské školy, a pokud se nudí, mohou mít problémy s chováním. Přechod do školy však není vždy automatickým krokem vpřed a je důležité zvážit konkrétní podmínky školy. Sociální a emoční vývoj nadaných dětí se může lišit – některé děti se snadno zapojují do kolektivu, zatímco jiné se potýkají s frustracemi a nízkým sebevědomím (Hříbková, 2010).

Spolupráce mezi mateřskou a základní školou hraje důležitou roli při usnadnění přestupu nadaného dítěte do prvního ročníku. Jejím cílem je organizace různých akcí, sdílení informací s rodiči o vstupu dětí do školy, informování o aktivitách pro předškoláky, poskytování materiálů a pomůcek, organizace společných vzdělávacích aktivit a konzultací o individuálních potřebách dětí, včetně speciálních vzdělávacích potřeb nebo nadání (Bejdáková et al., 2018).

Podle Halíkové (2015) roste zájem o vzájemnou spolupráci mezi mateřskými a základními školami, přičemž největší důraz je kladen na období před zápisem do první třídy. Učitelky mateřských škol se snaží zajistit, aby si předškoláci školu navštívili ještě před zápisem, což jim pomáhá seznámit se s novým prostředím. Tyto návštěvy jsou většinou jednorázové, avšak základní školy často iniciují několik setkání, při nichž mají učitelé prvních tříd možnost seznámit se s dovednostmi, silnými a slabými stránkami budoucích žáků a přizpůsobit jim svůj přístup. Taková setkání dětem usnadňují začlenění do školního prostředí. Spolupráce mezi mateřskými a základními školami může mít různé formy, například návštěvy v první třídě, společné kulturní a sportovní akce, hodinová setkání („školička“), účast na zápisech do prvních tříd, odpolední tvořivé dílny a různé projekty.

II PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Praktickou částí této bakalářské práce je kvalitativní výzkum, který byl proveden prostřednictvím metody hloubkového polostrukturovaného rozhovoru s učitelkami mateřských škol. Tento výzkum se zaměřoval na znalosti učitelek mateřských škol o vzdělávání a rozvíjení nadaných dětí v mateřské škole. Nejprve byl identifikován výzkumný problém a na jeho základě byly stanoveny výzkumné cíle, z kterých vycházely konkrétní výzkumné otázky. Poté byly vytvořeny otázky tak, aby na sebe v rozhovoru plynule navazovaly. Rozhovor byly plněny v únoru až březnu 2025. Následně byla data zpracována, vyhodnocena a interpretována. V poslední řadě bylo sestaveno závěrečné shrnutí a formulována doporučení pro praxi.

4.1 Výzkumné cíle

Zde se nacházejí výzkumné cíle, které jsme si stanovili. Určili jsme jeden hlavní výzkumný cíl a tři dílčí výzkumné cíle.

Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit, jaké jsou zkušenosti učitelek z mateřských škol s rozvojem nadaného dítěte.

Dílčí cíle:

- Zjistit, jaké metody využívají učitelé mateřských škol k rozpoznání nadaných dětí.
- Zjistit, jaké aktivity používají učitelky v různých oblastech pro rozvoj nadaného dítěte.
- Zjistit, jak hodnotí učitelky mateřských škol spolupráci s odborníky.

4.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka

- Jakým způsobem učitelky mateřských škol podporují nadané děti?

Dílčí výzkumné otázky

- Jakým způsobem učitelky mateřských škol identifikují nadané dítě?
- Jaké aktivity učitelky využívají při rozvoji nadaného dítěte?
- Jak učitelky mateřských hodnotí spolupráci s odborníky?

4.3 Výzkumný soubor

Základním souborem byly učitelky mateřských škol. Jednalo se o učitelky s různým stupněm pedagogického vzdělání a s různou délkou praxe. Hlavním kritériem bylo, aby učitelky mateřské školy měly zkušenosti se vzděláváním nadaných dětí. Pro výzkum bylo vybráno 7 učitelek mateřských škol, které mají s nadanými dětmi zkušenost.

4.4 Výzkumné metody a výzkumné nástroje

Pro získání dat do bakalářské práce jsem zvolila kvalitativní výzkum. Dle Hendla (2008) je kvalitativní výzkum proces zkoumání sociálních nebo lidských jevů s cílem hlubšího porozumění. Využívá různé metodologické přístupy a zaměřuje se na vytváření komplexního a celistvého obrazu daného problému. Výzkumník analyzuje různé typy textů, zachycuje perspektivy účastníků a provádí výzkum v jejich přirozeném prostředí. Zabývá se daným problémem do hloubky a zjistí subjektivní pohled zkoumaných osob na určitý problém.

4.5 Předvýzkum

Předvýzkum byl realizován se třemi učitelkami mateřských škol z města Olomouc. Cílem předvýzkumu bylo zjistit, zda byly otázky rozhovoru srozumitelně formulovány a zda není potřeba doplnit i jiné otázky. Na základě toho byly do rozhovoru přidány otázky, díky kterým učitelky rozvedly své odpovědi více do hloubky.

5 ZPRACOVÁNÍ A ANALÝZA DAT

Jednotlivé rozhovory s učitelkami mateřských škol jsem nahrála na diktafon a poté přepsala do textové podoby. Rozhovory v textové podobě jsem analyzovala prostřednictvím otevřeného kódování, kdy jsem písemný materiál rozčlenila na části a zpět jsem je sestavila jiným způsobem, vytvořeným prvkům jsem přiřadila kódy, se kterými jsem dále pracovala. Rozhovory jsem analyzovala ručně, pomocí tužky a papíru. Při tvorbě induktivních kódů jsem se snažila odpověď nejen reprodukovat, ale doplnit také „přidanou hodnotu“.

Vytvořené kódy jsem sloučila do kategorií a podkategorií, ne však všechny kódy byly využity. Kódy byly seskupeny na základě jejich tematické souvislosti v souladu s cíli a výzkumnými otázkami. Z podkategorií byly následně vytvořeny finální kategorie. Každá podkategorie podrobněji charakterizuje výslednou kategorii, kterou dále popisují v následující kapitole.

6 INTERPRETACE A SHRNUTÍ ZÍSKANÝCH DAT

Na základě informací získaných z polostrukturovaných rozhovorů jsem vytvořila výsledné kategorie, které jsem pro lepší přehlednost graficky znázornila. Z níže uvedeného obrázku je možné vidět propojení jednotlivých kategorií a jejich vzájemné souvislosti.

Obrázek 1 Výsledné kategorie

Z analyzovaných dat vyplývá, že učitelky mateřských škol setkaly s několika typy nadaných dětí, přičemž identifikace možného nadání probíhala různými způsoby. Některé učitelky si všimly nadání prostřednictvím výjimečné jemné motoriky, kreativity, trpělivosti a preciznosti, například při stavbě složitých staveb nebo kreslení. Jiné učitelky pozorovaly specifické zájmy dítěte, jako byl hluboký zájem o určitou oblast nebo jejich schopnost se rychle učit a řešit problémové situace samostatně. Některé učitelky si všimly, že nadané dítě může vykazovat i zvláštní chování, jako je apatie nebo nuda, případně nadání se začalo projevovat až v pozdějším předškolním věku. Jednoznačná identifikace nadaného dítěte v předškolním věku je dle některých učitelek nemožná, děti se mohou jevit jako šikovné, ale

ne nutně nadané. Díky spolupráci s odborníky jsou učitelky mateřských škol ochotné a motivované se v oblasti problematiky nadaných dětí dále vzdělávat a rozvíjet své znalosti, aby se stala podpora nadaných dětí co nejvíce efektivní. Podporu nadané děti dostávají ze strany mateřské školy, ale také ze strany rodičů, kteří jsou ochotni poskytovat informace o dítěti v domácích prostorách. V několika případech byla nutná i spolupráce s odborníky z pedagogicko-psychologické poradny.

Všechny zmíněné kategorie (viz. Obrázek č.1) jsou navzájem propojené, vnímám je komplexně. Hlavními aktéry výzkumu, kteří propojují výsledné kategorie jsou učitelky mateřských škol, jelikož zásadně ovlivňují proces rozvoje nadaného dítěte.

Při analýze získaných dat jsem zvolila techniku „vyložení karet“, kdy jsem si jednotlivé kategorie a podkategorie, vzniklé na základě otevřeného kódování, seřadila podle výzkumných otázek. Přestože mezi nimi existují vzájemné souvislosti, rozhodla jsem se je popsat v tomto pořadí.

Aby byla zachována etická pravidla výzkumu a zajištěna úplná anonymita respondentů, všechna jména jsem anonymizovala.

Tabulka 1 Výsledné kategorie a podkategorie

KATEGORIE	PODKATEGORIE	UKÁZKA KÓDŮ
NADÁNÍ PRO BUDOUCNOST	Oblast sociální a emoční	Aktivní zapojení, postupné začleňování, účast učitelky při začleňování dítěte
	Oblast kognitivní	Kombinace metod výuky, podněcování zvědavosti
	Oblast pohybová a tělesná	Individualita zájmu
	Oblast umění	Rozvoj kreativity, začleňování aktivit týkající se umění
ROZPOZNÁNÍ POTENCIÁLU	Identifikace nadaného dítěte	Pozorování, zaměřenost dítěte na jednu oblast, samostatnost, rozhovory
	Obtížnost identifikace nadaného dítěte	Nejasnost identifikace nadání v předškolním věku, nestálost projevů nadání
HRAVĚ K NADÁNÍ	Oblast sociální a emoční	Skupinové práce, kooperativní činnosti, podpora projevu
	Oblast kognitivní	Experimenty, pokusy, výzvy, procvičování paměti
	Oblast pohybová a tělesná	Individualita zájmu o pohyb
	Oblast umění	Propojení písni s pohybem, zařazení netradičních materiálů, divadla,

CESTY K PODPOŘE DĚTSKÉHO NADÁNÍ	Neznalost programů pro podporu nadaného dítěte	Práce odborníků, neznalost, nepoužívání
	Znalost pouze diagnostického programu	Portfolia dětí, iSophi, iSophi mrňous
ŠPIČKOVÉ VEDENÍ	Kladné zkušenosti	Efektivita spolupráce, užitečná doporučení
	Záporné zkušenosti	Čekací doba, absence metodiky, pouze doporučení, nedostatečná podpora

6.1 Nadání pro budoucnost

Zjištění, dle analýzy rozhovorů naznačují, že podpora nadaného dítěte v mateřských školách závisí na individuálním přístupu každé učitelky a oblasti zájmu. Učitelky, které se zúčastnily mého výzkumu zmiňují, že poskytování podpory nadaných dětí by měly odpovídat jejich schopnostem a zájmům. Dále z analýzy vyplývá několik klíčových strategií, které jsou zaměřeny na podporu rozvoje nadaných dětí v daných oblastech.

R1: *Nadané děti podporuji tím, že neustále podněcuji jejich zvědavost a motivuji je k objevování nových souvislostí.*“

R2: *„Podporuji to různými metodami, které je motivují k aktivnímu přemýšlení a hledání řešení.“*

R4: *„S dětmi, které jsou v této oblasti o krok napřed se snažím jít v určitém problému více do hloubky, někdy to není ani moje iniciativa, a i ony samy často problém či zadání rozvinou a následně rozeberou.“*

R5: *„Když vidím, že dítě v určité oblasti vyniká, tak mu dávám prostor.“*

6.1.1 Oblast sociální a emoční

Podpora sociálního a emočního rozvoje nadaných dětí tvoří součást pedagogického přístupu, jak uvedly učitelky mateřských škol v rozhovorech. Učitelky zdůraznily, že je kladeno velké

úsilí na zajištění vyváženosti mezi individuálním rozvojem nadaných dětí a jejich integrací do kolektivu vrstevníků, což má celkově velký vliv na jejich emoční a sociální růst. Jedním z hlavních nástrojů pro podporu sociálního a emočního rozvoje nadaných dětí do kolektivu je zařazení kooperativních činností do výuky. Učitelky se shodovaly, že podílení se na týmových aktivitách je nejlepší možnou formou začlenění se do kolektivu – tento přístup umožňuje dětem, aby se cítily součástí. Emoční rozvoj nadaných dětí je podporován také tím, že některé učitelky (2 účastnice rozhovoru) oceňují nejen výsledky, ale i úsilí, které děti při své práci vynaložily.

Všechny učitelky uvedly, že je důležité dbát na podporu integrace nadaného dítěte do kolektivu, ať už skupinovou prací, postupným a nenásilným začleňováním nebo kooperativních činností.

R1: „Zařazuji skupinové projekty a úkoly, které je motivují k týmové práci. Kooperativní hry jsou skvělým nástrojem pro rozvoj spolupráce mezi dětmi a začleněním se do kolektivu.“

R2: „Dále se snažím zařazovat kooperativní činnosti, kde děti pracují společně na dosažení cíle. Zároveň však **kladu důraz na pochvalu za jejich vynaložené úsilí, nikoli jen na výsledek.**“

R6: „Poskytuji hry ve skupinách, ve dvojicích nebo kolektivní hry. Zkrátka, aby dítě nestálo samo před celou třídou. Pomocí skupinových her mám aspoň malý vliv na to, že dítě nebude izolováno.“

R7: „Snažím se, aby se nadané děti cítily jako součást kolektivu a dobře zapadly mezi ostatní. Povídáme si společně v komunitním kruhu, kde každý může sdílet své zážitky a myšlenky. Podporuji je při skupinových hrách a aktivitách.“

R3: „Kromě chvály za jejich znalosti také **oceňuji jejich úsilí** začlenit se do skupiny a dobře spolupracovat.“

6.1.2 Oblast kognitivní

Kognitivní rozvoj nadaných dětí je v mateřských školách podporován metodami a aktivitami, které jsou uzpůsobeny jejich zájmům. Některé učitelky se shodly na tom, že se s nadanými dětmi věnují některým tématům více do hloubky prostřednictvím rozhovorů iniciovaných právě nadanými dětmi. Většina učitelek uvedla, že se snaží nadaným dětem poskytovat složitější a hloubavější úkoly. Jedna z respondentek ale sdělila, že nadané dítě

stimuluje **až po splnění společného úkolu** (pro všechny děti stejný). Hromadně všechny učitelky v rozhovorech zmínily, že kognitivní rozvoj nadaných dětí podporují poskytováním složitějších úkolů, kombinací metod výuky, propojováním praktických aktivit s logickými úlohami a prohlubováním znalostí.

R1: *Nabízím jim složitější úkoly a podnětné aktivity, které odpovídají jejich schopnostem a zájmům.*“

„Snažím se kombinovat různé metody výuky – propojuji praktické aktivity s logickými úlohami, využívám diskuse, experimenty i kreativní přístupy.“

R4: *„S dětmi, které jsou v této oblasti o krok napřed se snažím jít v určitém problému více do hloubky, někdy to není ani moje iniciativa, a i ony samy často problém či zadání rozvinou a následně rozeberou.“*

„No v případě, že byly tyto děti rychleji hotové s úkolem, který byl pro všechny děti stejný, snažila jsem se jim poskytnout doplňkové úkoly, které měly potenciál rozvíjet jejich znalosti komplexně. Chystáme náročnější úkoly a pracovní listy, avšak až po dokončení úkolů, které jsou pro všechny stejné.“

R5: *„S dětmi, které mají zájem, se hlouběji bavíme a probíráme zajímavosti týkající se daného tématu.“*

6.1.3 Oblast pohybová a tělesná

Ve většině rozhovorech učitelky uvedly, že nadané dítě jeví zájem spíše o individuální sporty než o sporty kolektivní. Jedna participantka uvedla, že každé dítě má zájem o pohybové aktivity **bez ohledu** na možné nadání. Individualita v této oblasti dle učitelek mateřských škol hraje velkou roli. Mezi prvky podpory v oblasti pohybové a tělesné řadily učitelky opakovanou motivaci a různé výzvy.

R3: *„Pokud mělo nadané dítě zvýšenou potřebu pohybu, šlo píše o individuální než kolektivní sporty.“*

R4: *„V předškolním věku mají všechny děti rády pohyb.“*

R5: *„V případě, že děti měli zájem o nějaký sport, tak pouze individuální, kolektivním sportům se vyhýbali.“*

R6: *„Tohle je individuální, to nelze říct.“*

6.1.4 Oblast umění

Čtyři ze sedmi respondentek uvedly, že mají zkušenost s dítětem, které vykazovalo prvky nadání v oblasti umění. Tyto učitelky nadané děti v oblasti nadání podporovaly častějším začleňováním uměleckých aktivit do výuky, často se jednalo o dramatické aktivity, projevy kreativity formou volného malování, či tvorbou z různých materiálů. Jedna z učitelek uvedla, že dětem, které mají nadměrný zájem o umění **nezasahuje** do jejich práce a nechává je tvořit samostatně, poskytuje jim jen nabídku různých technik. Jedna z učitelek, které nemají zkušenosti s dětmi s nadáním v oblasti umění uvedla, že se snaží rozvíjet a podporovat umělecký talent dětí přirozeně a hravým způsobem, z čehož lze vyvodit, že by **neměla být zanedbávána žádná z oblastí**.

R1: „Mám zkušenosti s dětmi, které vykazují nadání v oblasti umění, ať už v hudební, výtvarné nebo dramatické oblasti. U těchto dětí je kladen velký důraz na rozvoj jejich kreativity a schopnosti vyjadřovat se v různých uměleckých oblastech.“

R2: „Tyto děti podporuji obměnou činností a častějším zařazováním výchov do výuky.“

R3: „Ačkoliv nemám konkrétní zkušenosti s dětmi nadanými v umění, myslím si, že je důležité podporovat jejich talent hravým způsobem a přirozeně je motivovat k rozvoji. Klíčové je poskytovat dostatek kreativních podnětů.“

R4: „Pokud jsou šikovné v umění, často se těchto činností samy domáhají a já se snažím je více zařazovat.“

R6: „Mám, těmto dětem nezasahuji do jejich práce a nechávám je tvořit samostatně, také jim někdy poskytnu nabídku možnosti tvorby různých technik.“

6.2 Rozpoznání potenciálu

6.2.1 Identifikace nadaného dítěte

Data, která byla získána z oblasti identifikace nadaného dítěte jsou velmi sporná. Tři učitelky ze sedmi uvedly, že identifikovaly nadané dítě prostřednictvím pozorování, všímaly si, že je dítě zaměřeno na určitou oblast, ve které vyniká a v jiných oblastech je poněkud slabší. Dále tyto participantky uvedly, že pozorovaly bohatou slovní zásobu, samostatnost dítěte a nadprůměrné znalosti z oblasti, která mu byla blízká. Jedna učitelka se zmínila, že klíčovým prvkem v identifikaci nadaného dítěte bylo **čtení v raném věku**.

R1: „Ano, k identifikaci nadaného dítěte využívám několik diagnostických metod a nástrojů. Především se zaměřuji na pozorování dětí během výuky i volných aktivit. Všímám si znaků, jako je nadprůměrná paměť, logické myšlení, bohatá slovní zásoba, souvislé a plynulé vyjadřování, tvořivost, hluboký zájem o specifická témata a schopnost komunikace.“

R3: „Ve své praxi jsem již s nadaným dítětem setkala, ze začátku jsem pouze pozorovala jeho chování a schopnosti, kterými disponuje. Pozorovala jsem, jak rychle se učí a je schopno řešit problémy, zda je nezávislé při práci a nepotřebuje pomoc dospělého, či vykazuje mimořádnou kreativitu v různých oblastech.“

R5: „Ano, poznala jsem to podle jeho projevů – vyhledával přítomnost dospělých, nosil si do školky encyklopedie, často byl apatický a nudil se. Špatně zvládal sebeobslužné činnosti. Měl specifické zájmy, zajímal se velmi o vesmír a znal mnohé vlajky světa. Pojmenovával exotická zvířata a **později i dokonce četl.**“

6.2.2 Obtížnost identifikace nadaného dítěte

Zbýlé čtyři učitelky se shodly na tom, že je identifikace nadaného dítěte v předškolním vzdělávání obtížná. Jednoznačnost nadání je podle těchto učitelek v předškolním věku velmi brzké. Jedna z těchto učitelek uvedla, že se projevy nadání u zmíněného chlapce začaly vyskytovat až kolem pátého roku, zpočátku si myslela, že se jedná o dítě s autismem, jelikož byl chlapec zaměřen pouze na jednu specifickou oblast a pevně se držel stereotypů. Dále bylo zmíněno, že byl velmi důsledný v dodržování pevného řádu a rutiny.

R2: „Jo, ve své praxi jsem se setkala s nadaným dítětem, ale jeho identifikace byla celkem obtížná. Projevy nadání se začaly objevovat asi kolem pátého roku. Zpočátku se mi chlapec jevil spíše jako dítě s autistickými rysy. Jeho zájem byl velmi úzce zaměřen na jednu specifickou oblast, a to technologie, ve kterých projevoval mimořádné znalosti.“

„Identifikace nadaného dítěte je poměrně obtížná, protože děti se stále vyvíjejí a jejich projevy se mohou měnit.“

„Dále byl velmi důsledný v dodržování pevného řádu a rutiny, jakmile došlo k jakékoli změně, reagoval úzkostně nebo odmítavě.“

R4: „Zatím jsem se nesešla s dítětem, které bych sama od sebe klasifikovala jako mimořádně nadané. Setkala jsem se pouze s dětmi, které byly velmi šikovné a chytré ve všech oblastech.“

R6: „No, těžko říct, jestli s nadaným dítětem. Setkala jsem se s dětmi velmi chytrými nebo šikovnými na danou oblast, jestli se jednalo o nadání to nedokážu jednoznačně říct. Těmto dětem jsem dávala podněty pro celkový rozvoj, ale podle mého názoru lze identifikovat nadané dítě až ve školním věku. Pro případnou identifikaci nadaného dítěte bych volila přímé pozorování, diagnostiku nebo individuální úkoly a hry, ale jak říkám, v předškolním věku je to obtížné a nejednoznačné.“

R7: „Setkala, výrazně vynikal v určité oblasti. Dítě jsem sama neidentifikovala, jelikož je identifikace nadání v tak brzkém věku velmi obtížná, proto jsem spolupracovala se speciálně-pedagogickým centrem.“

6.3 Hravě k nadání

6.3.1 Oblast sociální a emoční

Všechny učitelky uvedly, že pro efektivní socializaci a integraci nadaného dítěte do kolektivu je nejlepší skupinová organizační forma. Děti rozdělují do různých skupin, motivují je k týmové práci a také k tomu, aby byly mezi sebou schopny komunikovat a spolupracovat. Jedna respondentka uvedla, že pro emoční rozvoj dětí používá pomůcku plyšáka Ferdu a jeho mouchy. Z výsledků tedy bylo zřejmé, že všechny učitelky se shodly na tom, že se aktivity pro sociální a emoční rozvoj uskutečňují ve skupinách nebo týmech.

R1: „Organizujeme kreativní výzvy, jako je společné malování nebo dramatizace. Dále zařazují skupinové projekty a úkoly, které je motivují k týmové práci. Kooperativní hry jsou skvělým nástrojem pro rozvoj spolupráce mezi dětmi.“

R2: „Zaměřuji se na společné aktivity, které podporují vzájemnou interakci a spolupráci mezi dětmi. Důležité je postupné začleňování nadaných dětí do kolektivu, kde jim dávám příležitost pracovat s ostatními dětmi na různých úkolech. Snažím se vytvářet takové situace, kdy mohou využít své schopnosti ve prospěch skupiny. Dále se snažím zařazovat kooperativní činnosti, kde děti pracují společně na dosažení cíle.“

R3: „*Při práci s emocemi využívám Ferdu a jeho mouchy. Aktivitu má dobře zpracované Qiido, avšak sama si je upravuji dle potřeby.*“

R6: „*Poskytuji hry ve skupinách, ve dvojicích nebo kolektivní hry. Zkrátka, aby dítě nestálo samo před celou třídou. Pomocí skupinových her mám aspoň malý vliv na to, že dítě nebude izolováno.*“

R7: „*Povídáme si společně v komunitním kruhu, kde každý může sdílet své zážitky a myšlenky. Podporuji je při skupinových hrách a aktivitách. Také jim pomáhám zapojit se do spontánní hry, aby si s kamarády našly společná témata a zájmy.*“

6.3.2 Oblast kognitivní

V této oblasti byly odpovědi učitelek velmi rozmanité. Každá se snažila zmínit různé aktivity, které používá v praxi s nadanými dětmi. Nejčastěji se však vyskytovala práce s antonymy a synonymy, skládání slov dle předlohy nebo učení se delších básní či písní pro trénování paměti. Hojně se také vyskytovala práce s knihou, byly zmiňovány různé aktivity, například vlastní dotvoření příběhu či vět, následná dramatizace příběhů, hledání rýmů k určitým slovům nebo hledání chyb ve čteném textu. Některé učitelky také pracují s encyklopedií, kterou doplňují svůj výklad a prohlubují znalosti dětí a jedna respondentka dokonce zmínila práci s technologiemi a deskovými hrami od společnosti Djeco. Za dobrou zkušenost považuje jedna z respondentek aktivitu od Qiida, zmiňuje, že využívá jejich nápady, ale dále si aktivitu sama přetváří dle potřeby.

R1: „*Jazykové schopnosti u nadaných dětí rozvíjím různými způsoby, které podporují jejich bohatou slovní zásobu i schopnost vyjadřování. Pracuji s hledáním synonym a antonym, využívám rýmovací hry, rozklad slov a tvorbu nových slov, stejně jako asociační řetězce. Zaměřuji se také na porozumění textu – děti vedu k odpovídání na kladené otázky, převyprávění příběhů a doplňování slov do textu. K rozvoji komunikačních dovedností využívám dramatizaci a různé formy dialogu.*“

R2: „*Za mě jsou efektivní vědecké pokusy a experimenty, které dětem umožňují objevovat nové poznatky hravou formou. Další důležitou aktivitou je procvičování paměti a pozornosti. Kromě toho se zaměřuji na jejich zvědavost a hledání souvislostí mezi různými informacemi. Povzbuzuji děti, aby se ptaly, hledaly odpovědi a spojovaly různé poznatky.*“

„Kromě encyklopedií a knih, které jim umožňují prohlubovat znalosti v oblastech jejich zájmu, využívám také didaktické hry.“

R3: *„Aktivity má dobře zpracované Qiido, avšak sama si je upravuji dle potřeby, dále hry na rozšiřování slovní zásoby, hry s emocemi a jednoduchou práci s knhami.“*

R4: *„Jazykové schopnosti se snažím rozvíjet například skládáním slov dle předlohy nebo děti hledají písmena předložených slov.“*

R5: *„Tak třeba stavebnici LEGO k rozvoji kreativity; věž, ze které děti tahají kostičky, aniž by ona věž spadla, ubongo, robotické pomůcky jako je Bee-bot a Ozobot a celkově nejvíce využívám deskové hry od značky Djeco.“*

R6: *„„Snažím se děti učit náročnější texty básniček nebo písniček, hrajeme různé jazykové hry jako je třeba slovní fotbal, hry na pozornost – kdy děti hledají třeba chyby ve čteném textu nebo potom často pracujeme s knihou.“*

6.3.3 Oblast pohybová a tělesná

Dvě učitelky ze sedmi zmínily, že každé dítě v předškolním věku má rádo pohyb a účastní se každého sportu či hry, která je mu nabízena. Jedna respondentka dokonce vnímá to, že **nadané dítě má zájem spíše o intelektuální činnosti** než o pohybové činnosti. Uvádí, že ho intelektuální činnosti natolik pohlcují, že o pohybové hry nemá dítě vůbec zájem.

Ostatní učitelky uvádí, že je zájem o pohyb individuální a záleží na zájmu každého dítěte, avšak ze svých zkušeností uvádí, že se nadané děti radši věnují individuálním sportům než kolektivním. Konkrétní aktivitu dokázala uvést pouze jedna učitelka.

R2: *„„Všímám si, že u některých nadaných dětí bývá nízký zájem o pohybové aktivity, protože jsou silně zaměřené na intelektuální činnosti, které je pohlcují.“*

R3: *„Hrajeme sportovní hry, jako štafetové závody, které učí trpělivosti a respektování tempa ostatních.“*

R4: *„V předškolním věku mají všechny děti rády pohyb.“*

R5: *„V případě, že děti měli zájem o nějaký sport, tak pouze individuální, kolektivním sportům se vyhýbali.“*

6.3.4 Oblast umění

Největší shoda v odpovědích učitelek mateřských škol se vyskytovala u častého zařazování uměleckých aktivit do programu a také u realizace experimentů. Necelá polovina respondentek se shodla, že do uměleckých aktivit dětí nezasahuje, aby dítě mohlo projevit svoji kreativitu a tvořivost – například volná kresba. Mezi dramatické aktivity učitelky zařadily loutkové divadlo či dramatizaci příběhů a mezi hudební aktivity učitelky uváděly, rytmická cvičení, zpěv písní a hudebně pohybové aktivity, které podporují hudební vnímání. Tři učitelky uvedly, že se s nadáním dítěte v oblasti umění **nesetkaly**, ale uvedly, že je důležité dítě motivovat a podporovat jeho talent hravým způsobem.

R1: „*U těchto dětí je kladen velký důraz na rozvoj jejich kreativity a schopnosti vyjadřovat se v různých uměleckých oblastech. V oblasti hudby se zaměřuji na zpěv písní a básniček, hudební pohybové aktivity, které podporují jejich rytmické cítění a hudební vnímání. Výtvarnou stránku rozvíjím prostřednictvím volného malování, kreslení, tvorby koláží a experimentování s různými materiály. Kromě toho se věnuji dramatickým aktivitám, jako je loutkové divadlo.*“

R2: „*Tyto děti podporuji obměnou činností a častějším zařazováním výchov do výuky. Například rytmická cvičení rozvíjejí hudební cítění, dramatizace podporují vyjádření emocí a malování na volné téma rozvíjí kreativitu. Práce s různými materiály zase umožňuje dětem experimentovat.*“

R3: „*Pokud jsou šikovné v umění, často se těchto činností samy domáhají a já se snažím je více zařazovat. Děti také provádějí jednoduché pokusy, například míchání barev.*“

R4: „*Ačkoliv **nemám konkrétní zkušenosti** s dětmi nadanými v umění, myslím si, že je důležité podporovat jejich talent hravým způsobem a přirozeně je motivovat k rozvoji. Klíčové je poskytovat dostatek kreativních podnětů a umožnit jim sdílet svůj talent s ostatními.*“

R6: „*Dětem nezasahuji do jejich práce a nechávám je tvořit samostatně, také jim někdy poskytnu nabídku možnosti tvorby různých technik.*“

6.4 Cesty k podpoře dětského nadání

6.4.1 Neznalost programů pro podporu nadaných dětí

Téměř všechny učitelky, se kterými byly vedeny rozhovory zmínily, že neznají žádný program pro podporu nadaných dětí a s žádnými nepracují. Jedna učitelka pouze zmínila nabízené programy pro mateřské školy, které s dětmi v rámci možností navštěvuje (vlastivědné muzeum; pevnost poznání; programy, které nabízí Univerzita Palackého v Olomouci).

R1: „S žádným programem zkušenost nemám.“

R2: „Žádný neznám.“

R3: „,,Znám jen třídy pro nadané děti a volnočasové aktivity, které se zaměřují na konkrétní zájem dítěte. Konkrétní program podpory nadaných dětí neznám.“

R4: „S žádnými programy jsem dosud nepracovala a nemám zkušenosti.“

R5: „Využíváme programy ve vlastivědném muzeu, pevnosti poznání a také využíváme programy, které pořádá přírodovědná fakulta v Olomouci. Programy jsou různé, já volím většinou taková témata, která se mi hodí do týdenního plánu. Několikrát se mi osvědčila témata z biologie, konkrétně z oblasti lidského těla, to děti moc bavilo. Navíc vychází z RVP PV, takže obsah je uzpůsoben jak dětem ze základních škol, ale i dětem předškolního věku, samozřejmě po domluvě. Ale podle žádného programu nepracuji.“

6.4.2 Znalost pouze diagnostických programů

Většina učitelek v rozhovorech zmiňovala, i přes jinou otázku, diagnostické prostředky, nikoli programy pro podporu nadaných dětí. Z výzkumu je jasné, že učitelky nemají povědomí o takovýchto programech.

R6: „Pracuji pouze s diagnostikou i-Sophi, kde si můžu zvolit program i-Sophi mrňous, kde jsou úkoly i pro velmi chytré děti.“

R7: „Mám zkušenost pouze se zmíněnou diagnostikou iSophi. Tato diagnostika na nadané dítě může upozornit, ale nemyslím si, že by ho přímo diagnostikovala. To už je práce odborníků.“

6.5 Špičkové vedení

6.5.1 Kladné zkušenosti

Větší polovina učitelek se shodla na tom, že mají převážně kladné zkušenosti s odborníky z oblasti problematiky nadaných dětí. Velký důraz tyto učitelky kladly na zprávy z pedagogicko-psychologických poraden, jelikož jim přijdou velmi užitečné a přínosné pro plánování dalších aktivit a činností právě s nadanými dětmi. Ačkoliv zpráva neobsahuje přesně dané aktivity, stává se pro učitelky „vodítkem“ k efektivnějšímu rozvoji nadaného dítěte. Zbylé respondentky uvedly, že zatím neměly možnost s odborníky spolupracovat (v problematice nadaného dítěte).

R1: *„Má zkušenost s odborníky při práci s nadanými dětmi je taková, že z pedagogicko-psychologické poradny obdržím především individuální vzdělávací plán, který mi poskytuje základní rámec a doporučení pro práci s dítětem. Tento plán se stává vodítkem, kterého se držím při vytváření konkrétních kroků pro rozvoj dítěte. Co se týče aktivit a činností, ty si většinou tvořím sama.“*

R2: *„Odborníci obvykle nabídnou užitečná doporučení ohledně rozvoje dítěte, ale přímou metodiku k práci většinou neposkytují. Je tedy na mně, abych na základě těchto rad přizpůsobila výuku a aktivity.“*

R5: *„S odborníky z Olomoucké pedagogicko-psychologické poradny mám dobrou zkušenost. Vždy mi poradí, co je potřeba a podle toho si pak chystám přípravu. Nezmiňují sice konkrétní materiály a pomůcky, které by měly děti využívat, ale zpráva obsahuje cenné informace, od kterých se umím odpíchnout a nachystat, troufám si říct, vhodné aktivity.“*

6.5.2 Záporné zkušenosti

Zbylé učitelky by od odborníků z pedagogicko-psychologických poraden představovaly větší podporu a návrhy vhodných aktivit pro nadané děti. Dále byla také zmíněna dlouhá čekací doba před vyšetřením a absence metodiky práce s nadanými dětmi. Tyto aspekty vnímají některé učitelky jako záporné.

R3: *„Většinou je dlouhá čekací doba, než je můžete navštívit, to vnímám jako minus.“*

R7: *„Odborníci většinou dají pouze doporučení, se kterým dále pracuji. Širší podpory a návrhu aktivit jsem se zatím nedočkala.“*

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH

Při zpracování teoretické části této bakalářské práce jsme našli řadu zajímavých materiálů zaměřených na práci s nadanými dětmi v mateřské škole. Z nich jsme pečlivě vybrali ty nejzajímavější a rozhodli jsme se je začlenit do této práce jako praktická doporučení pro mateřské školy. Během rozhovorů jsme také získali několik podnětných návrhů od samotných učitelek, které jsme do své práce rovněž zahrnuli. Věřím, že tato doporučení budou užitečná pro učitelky nebo učitele mateřských škol, kteří pracují s nadanými dětmi nebo se na tuto práci teprve připravují.

Individuální přístup k nadaným dětem

Nadané děti mají specifické potřeby, které je nutné v mateřské škole rozpoznat a následně podpořit. Je důležité si uvědomit, že tyto děti mohou vykazovat velmi silné schopnosti v určité oblasti, zatímco v jiných se mohou vyvíjet pomaleji nebo na úrovni odpovídající jejich věku. Tento nerovnoměrný vývoj je jedním z charakteristických znaků nadaných dětí, což vyžaduje individuální přístup ve vzdělávání. Příkladně, dítě může být schopné velmi rychle pochopit složité matematické koncepty, ale stále se potýkat s problémem rozpoznáváním emocí ve společenských interakcích. To může znamenat, že i když dítě exceluje v určitém směru, v jiných oblastech může potřebovat běžnou nebo individuální podporu, aby se cítilo v kolektivu komfortně. Je nezbytné, aby učitelé v mateřských školách přizpůsobili výuku schopnostem a zájmům nadaného dítěte. Pokud by dítě bylo vystaveno pouze standardním úkolům, mohla by se u něj objevit frustrace nebo nuda, protože úkoly by pro něj byly příliš jednoduché. Proto je důležité, aby učitelé nabízeli úkoly, které podněcují kreativitu, logické myšlení a schopnost řešit problémy, což nadané děti motivuje k dalšímu učení. Například místo běžného úkolu, kde dítě pouze barevně třídí předměty podle tvarů, může učitel dítěti nabídnout složitější výzvu, kde bude muset určit například logickou vazbu nebo vytvářet vlastní způsoby třídění. Tento přístup nejen stimuluje jeho intelekt, ale zároveň podporuje rozvoj kritického a analytického myšlení.

Další důležitou součástí práce s nadaným dítětem je poskytnout mu dostatek prostoru k samostatné práci a objevování. Vhodným způsobem je umožnit dítěti pracovat na projektech, které si samo zvolí, čímž se posílí jeho schopnost sebereflexe a vlastní motivace. V těchto případech je kladen důraz na to, aby dítě mohlo ve své vlastní tempu prozkoumávat témata, která ho zajímají, a podporovat jeho kreativitu a nezávislé myšlení.

Individuální přístup je tedy klíčem k tomu, aby nadané dítě nejen dobře rozvíjelo své silné stránky, ale aby se také cítilo komfortně a podporováno ve všech aspektech svého vývoje. Učitelé by měli pravidelně monitorovat jeho pokrok, upravovat úkoly a metody výuky a aktivně podporovat všechny oblasti jeho vývoje, nejen pouze ty, v nichž vyniká

Rozšířené učební aktivity

Tento nápad pochází od většiny učitelek mateřských škol, které mají zkušenosti s nadanými dětmi, jelikož je nutné takovému dítěti poskytovat podnětné prostředí, které ho bude motivovat k rozvoji a zároveň přecházet nudě a frustraci. Z tohoto důvodu považuji za důležité do výuky zařazovat aktivity, které jim poskytnou nové výzvy a příležitost k objevování. Rozšířené učební aktivity by měly obohatit běžný vzdělávací program a podporovat rozvoj logického myšlení, kreativity, jazykových dovedností a mezioborových souvislostí. Z výzkumu vyplynulo, že mezi vhodné metody mohou patřit například různé vědecké pokusy, experimenty, logické hry, hlavolamy, stavebnice nebo čtení a využívání podnětných knih pro rozvoj jazykových dovedností. Takové aktivity nadaným dětem mohou pomoci naplno rozvinout jejich potenciál a přirozenou zvědavost, což také může přispívat k jejich harmonickému rozvoji a radosti z učení.

Spolupráce s rodiči a odborníky

Spolupráce mezi mateřskou školou, rodiči a odborníky dle mého názoru i dle výsledků výzkumu klíčová a efektivní pro rozvoj nadaného dítěte. Pravidelná komunikace mezi učiteli a rodiči umožňuje sledovat pokroky dítěte a včas reagovat na jeho specifické potřeby. Rodiče, které dobře znají zájmy a silné stránky svého dítěte, mohou učitelům poskytnout cenné informace, které pomohou při výběru vhodných metod podpory nadání dítěte. Důležitým zmiňovaným nástrojem je využívání pedagogicko-psychologických poraden, které mohou nabídnout podrobnější diagnostiku a doporučení pro práci s dítětem. Specialisté mohou pomoci nastavit vzdělávací plán, který zohlední jejich nadání, ale i případné potíže.

ZÁVĚR

Téma bakalářské práce jsem zvolila z osobního zájmu, vyplývajícího ze zájmu o problematiku nadaných dětí v prostředí mateřských škol. Skrze tento výzkum jsem chtěla přispět k dalšímu poznání této problematiky v českém předškolním vzdělávání. Věřím, že si nadané děti zaslouží větší pozornost, a proto jsem realizovala výzkum, abych zjistila, jakými způsoby učitelky mateřských škol rozvíjí nadané dítě v předškolním vzdělávání.

Práce byla rozdělena na teoretickou a empirickou část. Teoretická část se zaměřila na nadané dítě v předškolním vzdělávání, na pedagogické přístupy a metody, které jsou při práci s nadanými dětmi uplatňovány. Dále se teoretická část věnovala tomu, jakou roli má mateřská škola v rozvoji nadaného dítěte a jeho následný nástup na základní školu. V empirické části jsem pomocí kvalitativního výzkumu, konkrétně polostrukturovaných rozhovorů, zaměřila na to, jakým způsobem učitelky mateřských škol rozvíjí nadané děti v určitých oblastech, jaké konkrétní aktivity používají učitelky v různých oblastech pro rozvoj nadání a jak hodnotí spolupráci s odborníky při problematice nadaného dítěte.

Na základě analýzy výzkumu jsem vyvodila poznatky, které jsem následně přetvořila do konkrétních doporučení pro praxi v mateřských školách.

Omezení mého výzkumu vidím v neochotě některých participantek podrobněji sdílet své názory a zkušenosti, a to buď z důvodu neznalosti problematiky, nebo kvůli jejich přirozené povaze. Jelikož byly všechny rozhovory uskutečněné naživo, další limity ve výzkumu neshledávám. Získaná data považuji za relevantní a rozmanitá.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Bittmannová, L. (2019). *Speciálně pedagogické minimum pro učitele: co dělat, když do třídy přijde žák se speciálními vzdělávacími potřebami*. Pasparta.
- Bejdáková, S., Střechová, J., Suchardová, L., Vítková, J., Zdrubecká, H., & Ženatová, Z. ([2018]). *Školní zralost a komunikace*. Dr. Josef Raabe.
- Cihelková, J. (2017). *Nadané dítě ve škole: náměty do výuky pro celou třídu*. Portál.
- Čavojská, M., Fořtíková, J., Fořtík, V., Schneiderová, E., Šedá, S., Vedralová, A., Vlková, L., Vodička, J., (2010). *Vyhledáváme rozumově nadané žáky*. Výzkumný ústav pedagogický v Praze.
- Červenková, I. (2013). *Metody výuky a organizace vyučování*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. <https://doi.org/10.15488/134>
- Dudžíková, M. (2011). *Mimořádně rozumově nadané dítě v mateřské škole: identifikace, diagnostika, inspirace, náměty a pracovní listy*. Město Šumperk.
- Ershadi, M., & Winner, E. (2020). Children's creativity. In M. A. Runco & S. R. Pritzker (Eds.), *Encyclopedia of creativity* (Vol. 1, pp. 144–147). London: Academic Press.
- Ferrero, M., Vadillo, M. A., León, S. P., & Zhou, M. (2021). Is project-based learning effective among kindergarten and elementary students? A systematic review. *PLOS ONE*, 16(4), 1-14. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0249627>
- Feuchter, M. D., & Preckel, F. (2022). Reducing boredom in gifted education—Evaluating the effects of full-time ability grouping. *Journal of Educational Psychology*, 114(6), 1477-1493. <https://doi.org/10.1037/edu0000694>
- Fořtík, V., & Fořtíková, J. (2007). *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*. Portál.
- Halíková, I. (2015). *Informatorium: Než půjdou do školy*. Portál.
- Havigerová, J. M. (2011). *Pět pohledů na nadání*. Grada.
- Havigerová, J. M. (2013). *Vyhledávání nadaných dětí v předškolním věku: škála charakteristik nadání a její adaptace na české podmínky*. Grada.
- Hendl, J. (2008). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace* (2., aktualizované vyd). Portál.

- Hříbková, L. (2009). *Nadání a nadaní: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi*. Grada.
- Hříbková, L. (2010) *Mimořádně nadané děti ve škole a v rodině*. Univerzita J.E. Purkyně.
- Chmelová, Š., Ryplová, R., Vácha, Z., Vaněčková, O., & Procházka, M. (2019). Školní zahrady středních škol a jejich potenciál pro environmentální výchovu. *Envigogika*, 14(1). <https://doi.org/10.14712/18023061.580>
- Chovancová, D. (2018). *Kam patří nadané děti?* Portál, s.r.o. Retrieved July 12, 2024, from <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/psychologie-dnes/97489/kam-patri-nadane-deti>
- Johnsen, S. K., & Goree, K. K. (2021). Teaching gifted students through independent study. In *Methods and materials for teaching the gifted* (pp. 445-478). Routledge.
- Jurášková, J. (2006). *Základy pedagogiky nadaných*. Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR.
- Kadrnožková, M., & Bezačinská, E. (2023). *Práce učitele s nadaným žákem na 1. stupni základní školy–Případová studie [A teacher's work with a gifted student in the 1st stage of primary school–A case study]*. (*Časopis o nadání a nadaných*), 2(12), 1-30.
- Kargerová, J., & Maňourová, Z. (2013). *Individualizace ve výchově a vzdělávání*. Step by step ČR, o. s.
- Kelemen, G. (2020). Gifted children education in early childhood – practical strategies. *Journal Plus Education*, 2020(1), 165.
- Kotrba, T., & Lacina, L. (2011). *Aktivizační metody ve výuce: příručka moderního pedagoga* (2., přeprac. a dopl. vyd). Barrister & Principal.
- Klimecká, E. (2006). *Rozpoznávání a vzdělávání rozumově nadaných dětí v běžné třídě základní školy: příručka pro učitele a studenty učitelství*. Masarykova univerzita.
- Klimecká, E. (2010). *Nadaný žák*. Paido.
- Krejčířová, D., Urbánek, T., Širůček, J., & Jabůrek, M. (2013). *IDS – Inteligenční a vývojová škála pro děti ve věku 5–10 let*. Hogrefe–Testcentrum.
- Kwiatkowska, E. (2020). Gifted child in kindergarten – assessment pitfalls. *Forum Pedagogiczne*, 10(1), 1-14. <https://doi.org/10.21697/fp.2020.1.21>
- Laznibatová, J. (2007). *Nadané dieťa*. Iris.

- Málková, G. (2009). *Zprostředkované učení: jak učit žáky myslet a učit se*. Portál.
- Maňák, J., & Švec, V. (2003). *Výukové metody*. Paido.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2021). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. MŠMT. <https://www.msmt.cz>
- Mudrák, J. (2015). *Nadané děti a jejich rozvoj*. Grada.
- Mustika Sa, A. ri, Rakimahwati, R., Suryana, D., Jamna, J., & Jasrial, J. (2024). Effectiveness of Seven Steps of Project based Learning (PJBL) in Kindergarten. *Educational Administration: Theory and Practice*, 30(4), 1-10. <https://doi.org/10.53555/kuey.v30i4.1835>
- Nikkola, T., Reunamo, J., & Ruokonen, I. (2022). Children's creative thinking abilities and social orientations in Finnish early childhood education and care. *Early Child Development and Care*, 192(6), 872-886. <https://doi.org/10.1080/03004430.2020.1813122>
- Pecina, P., & Marinič, P. (2021). Oborové didaktiky v odborném vzdělávání v České republice – aktuální stav a perspektivy. *Lifelong Learning – celoživotní vzdělávání*, 11(2), 147–171.
- Pešatová, I., & Tomická, V. (2007). *Úvod do integrativní speciální pedagogiky*. Technická univerzita v Liberci.
- Petty, G. (2013). *Moderní vyučování* (6., rozš. a přeprac. vyd). Portál.
- Průcha, J., Walterová, E., & Mareš, J. (2013). *Pedagogický slovník* (7., aktualiz. a rozš. vyd). Portál.
- Renzulli, J., Reisová, S. (2008). *Úspěšná výuka mimořádně nadaných dětí* [Successful education of exceptionally gifted children]. Praha: Triton.
- Silaban, A. P. W., & Manalu, K. (2024). Development of a mindmap-based module to improve student learning outcomes in ecosystem biology learning material. *BIO-INOVED: Jurnal Biologi-Inovasi Pendidikan*, 6(1), 48-55. <https://doi.org/10.20527/bino.v6i1.18666>
- Sitná, D. (2013). *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách* (Vyd. 2). Portál.
- Sokolová, H., Pokorná, A., & Fišerová, M. (2020). *Školní zralost a nadané dítě*. Raabe.
- Stehlíková, M. (2018). *Nadané dítě: jak mu pomoci ke štěstí a úspěchu*. Grada.

Staňková, I. (2022). Analýza podmínek ve vybraných školách vzhledem k záměru systematizace péče o nadané žáky. *Svět nadání*, 2022(1 a 2), 1-17.

Šimoník, O. (2005). *Úvod do didaktiky základní školy*. MSD.

Zapojme všechny: Národní pedagogický institut ČR. (2020). *NOMI – metoda k identifikaci nadaných dětí v mateřské škole*. Retrieved January 20, 2025, from <https://zapojmevsechny.cz/clanek/nomi-metoda-k-identifikaci-nadanych-deti-v-materske-skole>

Zelinková, O. (2011). *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]* (Vyd. 3). Portál.

Zormanová, L. (2012). *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Grada.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Výsledné kategorie	34
------------------------------------	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Výsledné kategorie a podkategorie	36
---	----

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

IVP	Individuální vzdělávací plán
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
IQ	Rozumový potenciál člověka
ZŠ	Základní škola

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Informovaný souhlas

Příloha P II: Otázky k rozhovorům

Příloha P III: Okódovaný rozhovor s učitelkou

Příloha P IV: Ukázky kódů

PŘÍLOHA P I: INFORMOVANÝ SOUHLAS

Informovaný souhlas účastníka výzkumu

Vážená paní, vážený pane,

v souladu s etickými zásadami realizace výzkumu Vás žádám o účast v rozhovoru, který je součástí mé bakalářské práce na téma **"Možnosti rozvoje nadaného dítěte v mateřské škole"**. Cílem mého výzkumu je získat hlubší porozumění tomu, jak mateřské školy podporují nadané děti a jaké strategie používají pedagogové při jejich vzdělávání a rozvoji.

Autor práce: Karolína Janásková

Vedoucí práce: Ph.D. Iva Žáková

Všechny informace, které poskytnete, budou anonymizovány a použity výhradně pro účely této bakalářské práce. Vaše jméno ani žádné identifikační údaje nebudou zveřejněny. Pokud se rozhodnete z rozhovoru kdykoliv odstoupit, můžete tak učinit bez jakéhokoliv vysvětlení a bez jakéhokoliv negativního dopadu.

Prohlášení

Prohlašuji a svým níže uvedeným vlastnoručním podpisem potvrzuji, že dobrovolně souhlasím s účastí ve výše uvedeném projektu a že jsem měl/a možnost si řádně a v dostatečném čase zvážit všechny relevantní informace o výzkumu, zeptat se na vše podstatné týkající se účasti ve výzkumu a že jsem dostal/a jasné a srozumitelné odpovědi na své dotazy. Souhlasím s tím, že všechny získané údaje budou anonymně zpracovány a využity pouze pro účely této bakalářské práce. Byl/a jsem poučen/a o právu odmítnout účast ve výzkumném projektu nebo svůj souhlas kdykoli odvolat.

Jméno a příjmení:

Ve Zlíně, dne.....

Podpis:

PŘÍLOHA P II: OTÁZKY K ROZHOVORŮM

- Setkala jste se ve své praxi s nadaným dítětem? Pokud ano, jakým způsobem v MŠ identifikujete nadané dítě?
- Používáte nějaké diagnostické metody nebo nástroje k identifikaci nadaného dítěte?
- Jaké konkrétní aktivity nebo materiály poskytujete dětem s nadáním?
- Jak podporujete rozvoj logického myšlení a schopnosti řešit problémy u nadaných dětí?
- Jakým způsobem rozvíjíte jazykové schopnosti u nadaných dětí? Máte zkušenosti s dětmi, které v raném věku čtou nebo mají pokročilou slovní zásobu?
- Nabízíte nadaným dětem aktivity podporující jejich zájem o matematiku, vědu nebo techniku?
- Jak nadané dítě děti zapojujete do kolektivu, aby nedocházelo k jejich izolaci?
- Všímáte si, zda existuje souvislost mezi nadáním a zvýšenou potřebou pohybu nebo naopak nízkým zájmem o pohybové aktivity?
- Máte zkušenosti s dětmi, které vykazují nadání v oblasti umění (hudební, výtvarné, dramatické)? Jak je podporujete?
- S kým spolupracujete při stanovení vhodných kroků k rozvoji nadaného dítěte?
- Jaké jsou Vaše zkušenosti se spoluprací s odborníky při práci s nadanými?
- S jakými programy podpory nadaných dětí máte zkušenost? Jak konkrétně daný program funguje?
- Jsou, podle Vás, učitelé mateřských škol dostatečně připraveni na práci s nadanými dětmi?
- Jaké kroky by podle vás měly být podniknuty, aby se podpora nadaných dětí v mateřských školách stala efektivnější?

P III: KÓDOVÁNÍ ROZHOVORU S UČITELKOU

5.5 Rozhovor č. 5

1. Setkala jste se ve své praxi s nadaným dítětem? Pokud ano, jakým způsobem v MŠ identifikujete nadané dítě?

„Ano, ^{rozpoznavání dítěte} poznala jsem to podle jeho projevů – vyhledával přítomnost dospělých, nosil si do školky encyklopedie, často byl apatický a nudil se. ^{zvláště v určité oblasti} Špatně zvládal sebeobslužné činnosti. ^{zájem o určitou oblast} Měl specifické zájmy, zajímal se velmi o vesmír a znal mnohé vlajky světa. ^{nadprůměrná znalost} Pojmenovával ^{čtení v raném věku} exotická zvířata a později i četl.“

2. Používáte nějaké diagnostické metody nebo nástroje k identifikaci nadaného dítěte?

„^{nedostatečná znalost} Samostatně žádné šetření v naší mateřské škole neděláme, ^{spolupráce s odborníky při} pokud se takové dítě objeví, ^{projevů možného nadání} posíláme jej do PPP.“

3. Jaké konkrétní aktivity nebo materiály poskytujete dětem s nadáním?

„Tak třeba ^{stavebnice} LEGO k rozvoji kreativity; ^{věž, ze které děti tahají kostičky, aniž by ona věž spadla} ^{budíček} věž, ^{robotické pomůcky} ze které děti tahají kostičky, aniž by ona věž spadla, ^{technické vybavení} robotické pomůcky jako je Bee-bot a Ozobot a celkově nejvíce ^{hry rozvíjející dítě} využívám deskové hry od značky Djeco.“

4. Jak podporujete rozvoj logického myšlení a schopnosti řešit problémy u nadaných dětí?

„Na rozvoj logického myšlení používám ^{aktivitu} výše zmíněné deskové hry.
Pro řešení problémů ^{pomůcka} využíváme žabáka Ferdu a často ^{podněcování dítěte k prohlubování} se inspirujeme v knihách, které se ^{znalostí ohledně emocí} zabývají emocemi.“

5. Jakým způsobem rozvíjíte jazykové schopnosti u nadaných dětí? Máte zkušenosti s dětmi, které v raném věku čtou nebo mají pokročilou slovní zásobu?

„Jazykové schopnosti u dětí rozvíjím pomocí ^{děti musí znát pohádkový příběh = dle improvizuje} dramatizace různých pohádek nebo ^{včasné řešení možných problémů, které se děje ve třídě} vybraných problémových situací, které se ve třídě vyskytují. Dále pomocí říkadel a básniček.
Dále pořádáme ^{aktivní zapojení} projektové dny na daná témata a skupinově, ^{podpora zájmu dítěte} s dětmi, které mají zájem, se ^{prohlubování znalostí (i individuálně)} hlouběji bavíme a probíráme zajímavosti týkající se daného tématu.“

6. Nabízíte nadaným dětem aktivity podporující jejich zájem o matematiku, vědu nebo techniku?

„Využíváme ^{začleňování programů, které se uskutečňují mimo HŠ} programy ve vlastivědném muzeu, ^{dětem se dostává více informací} pevnosti poznání a také využíváme ^{programy, které pořádá přírodovědná fakulta v Olomouci.} programy, které pořádá přírodovědná fakulta v Olomouci.“

- Jaké programy jsou Vám nabízeny těmito centry? V případě, že se rozhodnete daného programu zúčastnit, baví to děti? Je to uzpůsobené pro jejich věkovou skupinu?

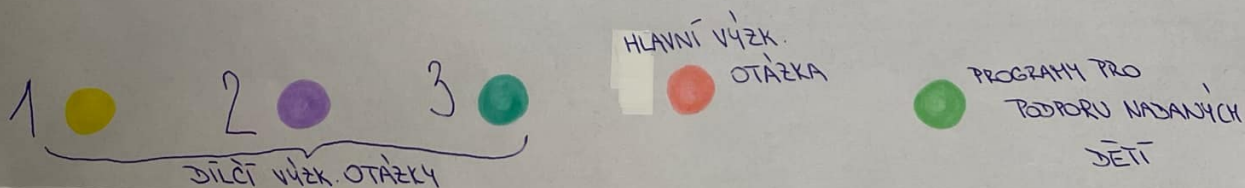
„Programy jsou různé, já volím většinou taková témata, ^{obsahování výuky} která se mi hodí do týdenního ^{zájem o dané téma} plánu. Několikrát se mi osvědčila témata z biologie, konkrétně z oblasti lidského těla, to děti moc bavilo. Navíc ^{programy podporující nadání} vychází z RVP PV, takže ^{děti: možnost prohlubování znalostí dětí} obsah je uzpůsoben jak dětem ze ^{základních škol, ale i dětem předškolního věku, samozřejmě po domluvě.} základních škol, ale i dětem předškolního věku, samozřejmě po domluvě.“

7. Jak nadané dítě děti zapojujete do kolektivu, aby nedocházelo k jejich izolaci?

„Tohle je nelehká situace, ale ^{uměnění projevu - vlastních znalostí + podpora k řečové aktivitě} když vidím, že dítě v určité oblasti vyniká, tak mu ^{podpora projevu vlastních znalostí} dávám prostor, aby ostatním dětem předával informace, kterými disponuje.“

- Nevidíte v tomto nějaká možná rizika?

„Samozřejmě, že se určitá rizika nabízí, ale snažím se nadané dítě korigovat, znáte to, ^{předcházení negativních dopadů} všeho moc škodí (smích). V případě mého pocitu, že na ostatní ^{předcházení rizik (např. posměchu)} chrlí moc informací a už to děti nebaví, citlivě převezmu slovo.“

- Nestalo se někdy, že by si děti ono nadané dítě dobírali a dělali si z něj legraci?

„Tohle opravdu ne, stalo se třeba to, že děti postupně ztráceli pozornost a hledali nové podněty k zábavě, ale se zesměšňováním a dobíráním jsem se v mateřské škole ještě nesetkala.“

8. Všímate si, zda existuje souvislost mezi nadáním a zvýšenou potřebou pohybu nebo naopak nízkým zájmem o pohybové aktivity?

„Mám zkušenost s nadaným dítětem, které pohyb nevyhledávalo. V případě, že děti měly zájem o sporty, kde je nadané dítě samo za sebe, nikoli za kolektiv, tak pouze individuální, kolektivním sportům se vyhýbali.“

9. Máte zkušenosti s dětmi, které vykazují nadání v oblasti umění (hudební, výtvarné, dramatické)? Jak je podporujete?

„S takým dítětem nemám zkušenost.“
- učitelka má zkušenost s nadanými dětmi v jiné oblasti

10. S kým spolupracujete při stanovení vhodných kroků k rozvoji nadaného dítěte?

spolupráce → odborníky
„Převážně s pedagogicko-psychologickou poradnou a také s kolegy ve třídě konzultujeme.“

11. Jaké jsou Vaše zkušenosti se spoluprací s odborníky při práci s nadanými?

kladné zkušenosti, spokojenost
„S odborníky z Olomoucké pedagogicko-psychologické poradny mám dobrou zkušenost. Vždy mi poradí, co je potřeba a podle toho si pak chystám přípravu.“

- Usnadňuje Vám zpráva z poradny chystání příprav?

„Určitě ano, nezmiňují sice konkrétní materiály a pomůcky, které by měly děti využívat, ale zpráva obsahuje cenné informace, od kterých se umím odpíchnout a na základě spolupráce a zpráv z PPP volí aktivity pro rozvoj dítěte.
užitečná doporučení
nachystat, troufám si říct, vhodné aktivity.“

12. S jakými programy podpory nadaných dětí máte zkušenost? Jak konkrétně daný program funguje?

neznalost programu
„Nevím, podle žádného programu nepracuji.“

P IV: UKÁZKY KÓDŮ

Ukázky kódů z rozhovorů s učitelkami mateřských škol						
Rozhovor 1	Rozhovor 2	Rozhovor 3	Rozhovor 4	Rozhovor 5	Rozhovor 6	Rozhovor 7
Pozorování dítěte při tvorbě Zaměření i na jinou oblast Vynikala v jedné oblasti Hloubavější úkoly Rozmanitá nabídka Propojování různých úkolů Práce ve skupinách Individuali- ta zájmu o pohyb Propojení písni s pohybem Začlenění dramatic- kých aktivit Neznalost programu pro podporu nadáných dětí	Nejasnost identifikace nadání u dítěte předškolní- ho věku Podpora zájmu Motivace prostřednic- tvím metod Schopnost řešit problémy Skupinové práce Uzpůsobení výuky Aktivní zapojení Neznalost programu pro podporu nadáných dětí Nedostateč- ná podpora ze strany odborníků Účast učitelky při začleňován- í nadaného dítěte	Pozorování dítěte Samostatnost dítěte Sledování vývoje dítěte Prohlubování poznatků Procvičování paměti Rozvíjení kreativity a fantazie Prožitkové učení Podpora začlenění nadaného dítěte Individuální zájmu o pohyb Podněcování dětí k aktivitám Efektivní motivace Neznalost programu pro podporu nadáných dětí	Pozorová- ní dítěte Podpora zájmu Podněcová- ní k aktivitě Prohlubo- vání znalostí Schopnost řešit problémy Rozvoj předčtenář- ských dovedností Diagnosti- ka = ukazatel možného nadání Časté řazení aktivit do výuky Individuali- ta zájmu o pohyb Přirozené zapojení dítěte do kolektivu Neznalost programu pro podporu nadáných dětí	Pozorování dítěte Zájem o určitou oblast Čtení v raném věku Hry rozvíjející dítě Podněcová- ní dítěte k prohlubo- vání znalostí Obohacení výuky Aktivní zapojení Podpora k řečové aktivitě Podpora zájmu dítěte Individuali- ta zájmu o pohyb Spolupráce s odborníky Neznalost programu pro podporu nadáných dětí	Obtížnost identifikace Nejasnost identifikace nadání u dítěte předškolní- ho věku Zájem o určitou oblast Prostorová orientace Jemná motorika Rozmanitá nabídka aktivit Procvičová- ní paměti Účast učitelky při zapojení nadaného dítěte do kolektivu Podpora kreativity a vlastní tvorby Individuali- ta zájmu o pohyb Sledování vývoje dítěte	Obtížnost identifikace Podněcování dětí k aktivitě Schopnost řešit problémy a projevit se Účast učitelky při zapojení nadaného dítěte do kolektivu Nedostačující podpora ze strany odborníků Neznalost programu pro podporu nadáných dětí